

1994

Feljegyz.

I/2.

Paksi Tiükör

Paks

Régi várrom a Duna medrében

Életrajzi tükrök

Balogh Ernő:

1931. április 10-én születtem. Szüleim földművesek voltak és gyermekkoromban, - majd jóval később a viszonylag nagy, saját kertben - magam is műveltem és művelem a földet.

Összesen 19 évet jártam hivatalos iskolába, mire a villamos mérnöki diplomát megkaptam 1956-ban.

Egy kicsit részese voltam a forradalomnak, melyért egy kicsit ültem is, de itthon maradtam és 34 évig szolgáltam az energiaipart, részben külföldön, nagyobb részben azonban belföldön. Ennek során több nagy létesítményt; Paksi Atomerőmű, Dunamenti kombinált ciklus - G2 -; már főmérnökként segítettem létrehozni.

1992. januárjától aktív nyugdíjasként képviselem a Deutsche Babcock cégcsoportot és részt veszek a Paksi Atomerőmű Részvénytársaság Felügyelő Bizottságának munkájában.

Decsi-Kiss Dorka:

1976-ban születtem. Az azóta eltelt tizenhét év során az életemben visszatérő motívum a legjobb barátok elvesztése volt. Talán ennek tudható be verseim komor hangvétele.

Szeretem leírni a gondolataimat, de a versírást a költőknek hagyom meg.

Miszlai Gyula:

1955-ben születtem Szekszárdon. Gyerekkorom nagy részét Dunakömlődön, illetve Pakson töltöttem. Jelenleg szociális munkásként dolgozom Csepelen, mellette filozófiát tanítok egy VI. kerületi budapesti gimnáziumban.

Több mint tíz éve vagyok budapesti lakos, de paksi kötelékeim miatt a mai napig zavarba hoz az otthon és az itthon szavak pontos használata.

Pákolitz István:

1919-ben születtem Pakson, hetedik gyerekként a családban. Édesapám sekrestyés volt és harangozó; jószerivel a templomban nőttem föl, ministráltam, harangoztam; asszisztáltam esketéskor, keresztelőn, mivel apám kőművesmunkát is végzett, gyakran helyettesítettem. Természetes, hogy neveltetésem leglényegesebb eleme a keresztény etika, ami meghatározta életemet, költői munkámat. Továbbtanulásom csak úgy vált lehetővé, hogy Kalocsán ingyencsinos (sorkosztos) diákként éltem; szüleimnek így is nagy áldozat volt a kvártély megfizetése. 1942-ben tanítói oklevelet szereztem; 1943-ban feleségül vettem Pipellán Gabriella óvónőt: házasság lett a diákkori szerelemből. Három gyermekünk van. 1944. januárjában póttartalékos folyamórként szolgáltam Baján, majd kicipeltek a "birodalomba", ahonnét gyalog jöttem haza az amerikai hadifogságból. Tanítottam Maglódon, Paks-Cseresznyés-pusztán és Pakson. A paksi járásban voltam rövid ideig a Népművelésnél, majd művészeti előadóként áthelyeztek Pécsre a Megyei Műv. Osztályra. 1967-ben az ELTE Bölcsész karán irod. tanári oklevelet szereztem; majd 1968-ban a Jelenkor szerk. lettem. Az Írócsop. titkára voltam 20 évig, azóta a mai napig elnöke.

Irod. munkásságomat néhány kötetcímmel jelzem:

Fény és árnyék; Pitypang; Jel; Zöldarany; Vargabetűk; Tűzbenéző; Bögrésdiákok; Mandulavirág; Megváltatlan.

Műford.: Schiller: Stuart Mária.

Munkásságomat az alábbi kitüntetésekkel érdemesítették:

J. Attila-díj, Janus P. Műv. díj, Pro Urbe Pécs, Paks Város Díszpolgára, Csillagrend, Martyn-díj, Pro Civitate Pécs, Pécs Város Díszpolgára (1994).

Szarka József:

1959-ben születtem Pakson. Verseket gyerekkorom óta írok. Több rangos országos folyóiratban publikáltam. "Kövek énekelnek" című első verseskötetem a közeljövőben lát napvilágot.

Jelenleg a Paksi Hírnök újságírójaként dolgozom. Szüleimmel és verseimmel ma is Pakson élek.

Karácsony

Komisz napok hazug szennyje
szűzféret sárral ken be;

s míg erőszak, durva lárma
testünk-lelkünk gyötri-rágja:

fonottkalács-meleg szavak
érelődnek nyelvünk alatt;

öltözködnek hófehérbe,
a szeretet szövetébe;

megzengetik mennyek boltját,
a Kisjézust udvarolják;

szép a szózat, kedvderítő,
üdvözli az Üdvözítőt;

szebb lesz, ha a szavak, holnap,
ünnep után is ragyognak.

(Pákolitz István a Paksi Tükör felkérésére írta az itt közölt két verset.)

Betlehem

Nem kaptak sehol se szállást,
maradt a rozoga pajta;
de szemrehányást nem tettek,
ha már az Úr így akarta.

Büdös van: fázni nem fáznak,
a jászol szalmával bélelt;
kitykotyog a kulcs alja,
könnyebben múlik az éjjel.

Mária dúdolgat: "Csíjja-
csicsíjja, tentike, drága;
aluskálj, én kicsi szentem,
csillagom, virágos ágam."

Mustrálják a kisdéd Jézust,
kívánnak százféle jókat:
"Na erre igazán ráfér - -
és hát jó az Isten, jót ad."

Jósolnak hatalmat, hírt, nőt
ahogy már ilyenkor járja;
hisz sose került még pénzbe
a szegényemberek álma.

"Hol van még a tavasz, hajjé"
- sóhajtja József jópárszor.
"Sebaj, csak egészség legyen;
- dűnnyög egy vén birkapásztor -

íly ágrólszakadtnak bízvást
jobb jöhet csak, rosszabb már nem;
vihesse sokra a gyermek,
segéllje az Isten, ámen."

A szeretet három arca

Karácsonyi gondolatok S.I.-nek

A szeretetnek végtelen sok arca van. Magát a kifejezést kellene elfelejteni, hogy valódi jelentésében újrafogalmazhassuk. Mindenről állítjuk a szeretetet: - egyként szeretjük a Fradi jobbszélsőjét, a legjobb barátunkat, s a pápát; a hot dogot és a Mona Lisát -, de magáról a szeretetről már alig állíthatunk valamit. Mondhatjuk-e, hogy türelmes, nem féltékeny, s a rosszat föl nem rója? Életünket mozgató e hatalmas érzést lehet-e definiálni, ha tartalma ennyire szétmosódott?

Ortega y Gasset kísérletet tesz erre. Mintha valaki a Balatont akarná kimeregetni vizespohárral, mondhatnánk. Ám ő a szeretetről való gondolkodás irányát akarja megadni csupán. Szerinte a szeretet mindig úton van, annak az érzésnek folytonos áradása, amivel a másik létét újólág megerősítjük, mintegy újraterejtjük őt. *Aki szeret, azt mondja: akarom, hogy légy!* Irányjelzőként elfogadva e meghatározást a továbbiakban három olyan helyzetről szeretnék beszélni, amikor a szeretet eredeti értelmével ellentétesen hat. Először, ha az igazságosság rovására történik; másodsor, mikor terhes számunkra mások szeretete; harmadszor, ha szeretetemmel nem akarom megakadályozni a szeretett lény végzetének beteljesedését.

1. A rádió egyik esti műsorában a neves politológus-filozófus honatyá arról gyözködte vitapartnereit, hogy vakbuzgó híveik odaadása nélkül századunk zsarnokai képtelenek lettek volna szörnyűségeiket elkövetni, s általában minden bálványimádásnál a szeretet mákonyával zavarhatták meg legkönnyebben az emberek tisztánlátását. Vitázófele ellenpéldaként a Mária-kultusznak az addigi nyers, férfias kultúrát humanizáló hatásáról beszélt, mondván: az meglágyította a fallokráciát. Ezt az öngólt féktelen jókedvvel fogadta filozófusunk. Noha bálványainkat vágyainkkal látjuk, s érzelmeinkkel gondolkodunk róluk, mégsem hiszem, hogy a szeretet együgyűsége olyan kitartó lenne a hamis ideológiák mellett, mint azt a könnyen triumfáló politológus honatyá hahotája mutatta.

Személyközi kapcsolatokban jóval átláthatatlanabbá válik e viszony. Elég, ha az Újszö-

vetség néhány példabeszédére gondolunk. *A tékozló fiú* kincseivel együtt jogait is elveszti, a megbocsátó apa igazságérzetét felfüggesztve mégis visszafogadja őt szeretetébe. *Mert a szeretet: önpazarlás, amit nem lehet mérni az igazságosztók méterrúdjaival.* Akinek feltétlen ajándékozzuk magunkat, azt feltétlen elfogadjuk. Ha valaki tetteit igazságosan akarjuk megítélni, ismernünk kell cselekedetei indítékait, céljait, s egyéb viszonyait. Akit szeretünk, annak titkaival együtt igenljük létét, s ha mindenáron ki akarnánk ismerni őt, a megelőlegezett bizalom hiánya miatt távol maradnánk lényé középpontjától. Ezért merik őszinteségükkel sebezhetővé is tenni magukat az egymást szeretők.

2. *Gozsdu Elek* egy novellahőse ezeknek a kívánalmaknak megfelelően elhalmozza ragaszkodásával csinos és kacér feleségét, akit ez inkább taszít, semmint boldogítana. Végül elszökik egy huszárcapitánnyal, hátrahagyva egy levelet: Nem tudok neked megbocsátani, hogy szerettél - írja a pórul járt férjnek. *Pilinszky János* is arról beszél: nehezebb a szeretetnél elviselni azt, hogy szeretnek. Valóban milyen kínos is, ha a vele járó következményeket már nem szívesen vállaljuk: hogy komolyan kell venni magunkat, hogy figyelni kell a másakra. Aki megveti önmagát, meg fogja vetni azt is, aki szereti, aki értékek nélkül él, utálni fogja azt, ki ráébreszti: felelős az életéért, a kapcsolataiért. Minden valódi élet találkozás, mondja *M. Buber*, s mennyivel könnyebb elsomfordálni a szeretet kihívásai mellett. Mindig van kéznél levő magyarázat: most nem érek rá, most fáradt vagyok, most különben jól mennek a dolgaim, most egy izgalmas sorozat megy a tv-ben. *Huxley* szerint a *Panem et circenses* ma így hangzana: *adjatok hamburgert, kólát és tv-t, és semmi dumát a szabadságról meg a felelősségről.* Akit szeretetünkkel hiteles életre szólítunk fel, annak ki kell másznia betekozódott világából, s ez nem megy áldozatok nélkül. Racionális korunk szokásai, elvárásai azt sugallják, szeretni is csak praktikus határok közt kifizetődő, mintha a fának csak addig volna érdemes nőniük, ameddig a franciaker-tész toleranciája tart.

3. Lehet-e a szeretet annyira oktalan, hogy elfogadja a szeretett lény balvégzetének

beteljesülését? *Csurka István* darabjának, a *Ki lesz a bálánya*-nak a főhőse - a kádárizmus jobb sorsra érdemes, kallódó értelmiségije - a mű végén öngyilkos lesz. Fiatal rokona szerelmével fölismeri szándékát. A lány meg akarja menteni: "Menj utána. Ne hagyd meghalni" - mondja. "Nem megyek. Szeretem. Ne félj. Neki nincs más lehetősége" - s a fiúnak elhisszük, minden jószándéka mellett is tehetetlen. De hogyan lehet ép ésszel tudomásul venni egy közelállónk halálát? *Csurka* hőse, *Czifra*, amikor már nem tudott értékeivel összhangban élni, a hamis létezésnél nem alávalóbb halált választotta. A normálisat. Így maradt a szabadsága megőrzése révén tiszta. Persze az irodalmi példákra feltehetjük a nem irodalmias kérdést. *A másik akaratának ilyen mértékű tiszteletben tartása vajon szeretet-e még?* Ha csak a halála árán lesz valódi önmaga valaki, megtehetem-e a szeretet jogán, hogy némán nézem pusztulását?

Mindezekre a kérdésekre az anyák, a szeretők, a jóbarátok ösztönének válaszai gyorsabban és erősebben, semmint hogy bármilyen felelettel is bíbelődni kellene.

Azzal kezdtük: a szeretetet mindenről állítjuk, éppen ezért vajmi keveset mondhatunk róla.

Haragra nem gerjed, a rosszat föl nem rója. / Nem örül a gonoszságnak, / De együtt örül az igazsággal. / Mindent eltűr, mindent elhisz, / Mindent remél, mindent elvisel. Ahhoz, hogy az apostol szavai a mi életünkben is hitelesek legyenek, nemcsak a szeretet grammatikáját kell újraalkotni, de életünk jelzőit, állítmányait, határozóit is, törekedve arra, hogy minél szebbek legyenek, s minél pontosabban illeszkedjenek egy számunkra ismeretlenül is ismerős végtelen mondatba.

Acsádi Rozália

László-Kovács Gyula

Vihar támad

Jézus arcára ült fájdalom

éjfélre izzó vihar támad

Krisztus-kőkeresztet porig alázó vihar!

megsokszorozza majd a lázad

lándzsarózsás-kibomló-sebed szívemig ér

égető vihar

Istenembert megáldott kövek közé fektető

szélölelésű

datolyafa-virágillattal bebalzsamozó szél!

tengerzúgású

lábainkhoz megtértek Jordán hullámai

fergetegélű közeledik

és Jerikó falai még egyre csak állnak

éjfélre itt lesz

s Templomod tornyáig érnek az árnyak

éjfélig megnő

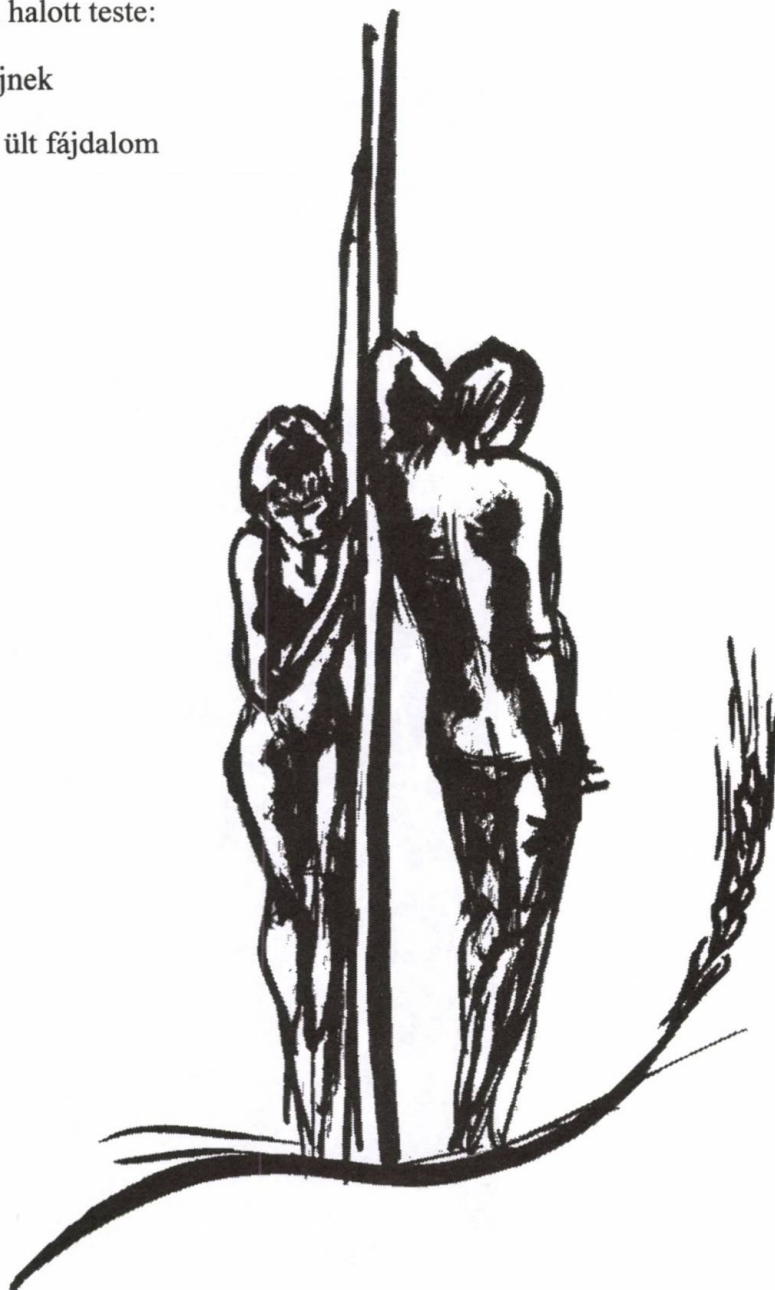
mint Jezabel halott teste:

ablakod fölött szakadt felhő

köntöse az éjnek

ablakod alatt riadt madár

Jézus arcára ült fájdalom

A létezés fénye

Az életed addig tart, amíg hagyod magad élni. Az ősrobbanáshoz és az összejt születéséhez képest léted, az emberi lét csak egy, a másodpercnél is rövidebb pillanat. Rajtad áll, hogy ez a pillanat fekete lyuk marad emberöltők ezreinek sorában vagy fénysugár lesz. Mert a fény társaidnak és utódaidnak szemében csillog tovább.

Hát élj úgy, hogy léted vízfóraló tűz legyen a születés éjszakáján. Hogy léted békés, duruzsoló lobogás legyen a kályha előtti gyermekjáték idején. Hogy verőfényes nap legyen gimnáziumi ballagás napján. S léted villanófény legyen az egymásnak tett örök eskü "igen"-jében. És párodnak adjon hús meleget a szülés fájdalmai közt. Hogy léted immár gyermeked számára legyen duruzsoló lobogás a kályha előtti játék idején. Hogy izzó ostorcsapásként ismertesse meg gyermekeddel a szerelem erejét. S léted melege gyermeked otthonát fűtse.

És hogy léted melege mások kezét is összekulcsolja. S hogy fényénél mások is megláthassák saját életük világló ösvényét. És léted fáklyáját fogva elindulhassanak az élet csillámlóan árnytarkította útján. S megtalálják a párás hajnali tüzek égető erejét: hogy létezni kell. Hogy értelmesen kell létezni. Hogy létezni értelmesen kell.

S ezért életed addig tart, amíg mások létében létezel. Így az ősrobbanás és az összejt születése csak egy pillanat ahhoz képest, amíg te élsz. Mert léted fénye társaidnak és utódaidnak szemében csillog tovább.

Ha elhagysz

Ha elhagysz, elhagynak lépteim,
ellobbannak a hegedűk,
fölötted madár soha nem röpül át.
hová lennék én nélküled?,
hisz Napfolyón hídnak Te építesz
nekem hajnalt. Házam falának dőlnek a fák,
jössz az éjszaka szárnyain,
a csönd legfényesebb kagylójából
kinyílik arcod, mondd; hová lennék én
nélküled?, ha nem láthatnám ujjaink
kazlát újra, hangod nem érne el,
válladra nem hajthatnám ezernyi arcom?
Hogy őrzöm lélegzetünk fonatát,
érezem kialszik valahol egy ellenséges
tenger. Kövek, szélrajzok amerre járok,
Te békém vagy, illatod ködében megpihen
álmom. Ha elhagysz, elhagynak lépteim...
Kopár egek maradnak, megárad a csend,
nem találok magamhoz vissza.

Szívfalak közt

Holdvíz, szelek ladikján a gyöngyfaló ágak,
hát dobd fel esthajnal-köved újra az égre,
arcomból gyökér-ujjaid szedd ki sorban,
aztán menj fel a dombra szépen,
mint a pillangók halála úgy libegj fölém!

Árnyékunk elhagy minket, holdvíz, embertölkök,
sózátonyok szaggatott derengése a szívfalak közt,
s mint piszkos hóduzzanat olvad velünk az idő.

KÖSZIKLA

Pillangószárnyon ülve szavakat suttogok,
s nem hallom magam sem,
mit neked kellene hallanod.
Fátyollelkű éjszakák csendjébe
kiáltok, de észre sem veszed,
hogy tör ki belőlem a megőrző magány,
hogy fakad szét az egyedüllét burka,
hogy töröm szét magam magamat,
hogy öllek meg téged...

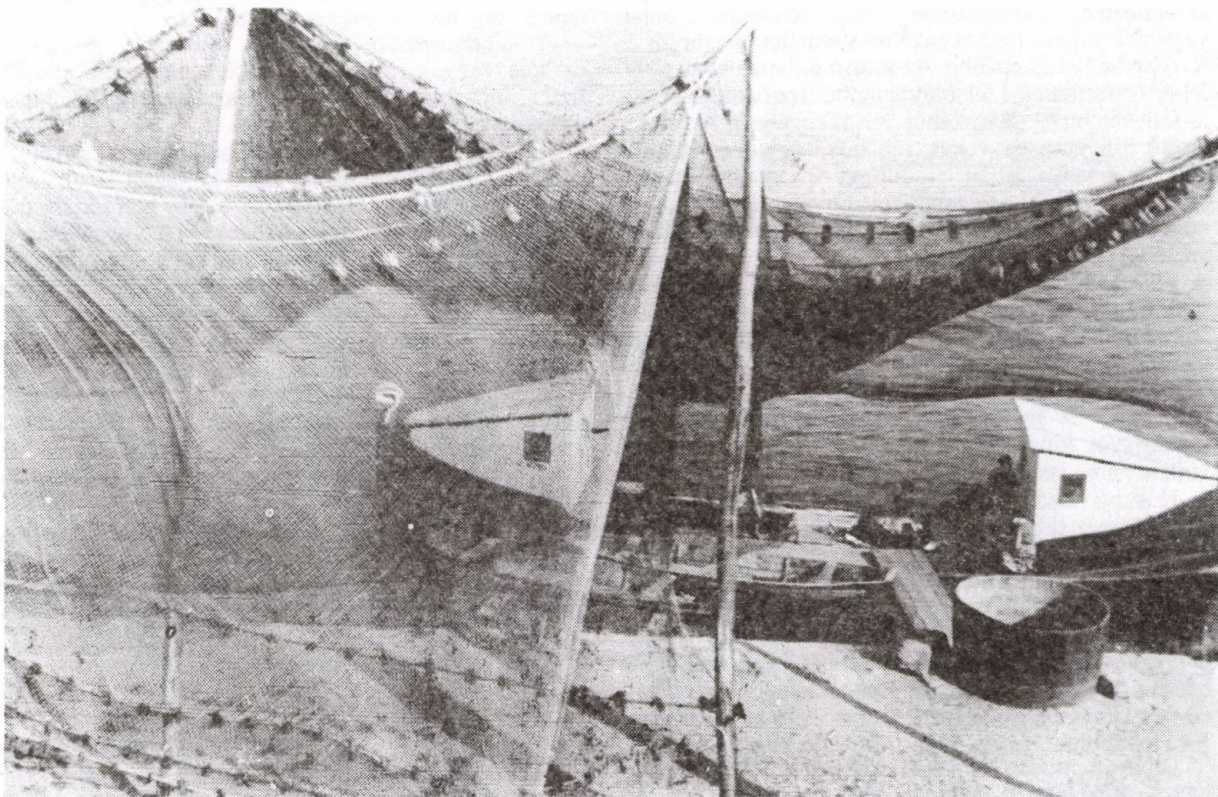

Inotai Imrére fotóival emlékezünk

Dec. 16-án lesz 25 éve, hogy meghalt a város szenvedélyes fotósa, Inotai Imre tanító, akinek felvételei segítenek megőrizni emlékezetünkben a 40-50 évvel ezelőtti Paksot.

A KÖZVÉLEMÉNY 1990. évi áprilisi számában jelent meg Koch Józsefné Inotai Gyöngyi "Egy tanítócsalád három generációja" c. díjnyertes pályamunkája, melyből az Inotai Imréről írt részt közöljük.

(a Szerk.)

(INOTAI) HOFFMANN IMRE (1903. júl. 16.-1969. dec. 16.)

ÖNÉLETRAJZ

Tanítócsaládból származom, Atyai-és anyai nagypám tanítók voltak. (Atyai dédapám paraszt, anyai dédapám csizmadia volt.) Atyám 1 évig, mint kezdő tanító felekezett, néhány évig községi, majd végül állami szolgálatban volt nyugdíjazásáig, 1935. évig, mint tanító. A közeli rokonságban cca. 10, ma is működő pedagógus van.

Szüleim második gyermekként, 1903. évi július hó 16. napján, Káty községben (Bács-Bodrog vármegyében) születtem. Utánam még két testvérem született.

Egész kisgyermek koromra nem emlékszem, de tudom hogy óvodába nem járhattam, mivel községünkben csak szerb óvoda volt. Az elemi iskola I-III. osztályát atyám keze alatt, a IV. és V. osztályt nagyatyám (anyai) keze alatt végeztem el. 1914. év júniusában.

Ez év nyarán tört ki az első világháború, mely rövidesen mozgalmassá tette, az egyébként csendes község életét. Végláthatatlan tréncoksisorok, rengeteg kato-

naság szállta meg községünket. A határmenti harcok állandó fültanúi, sőt Belgrád égésének, a toronyból nézve szemtanúi is voltunk. Mint kisgyermek, állandó rettegésben éltem, a háború veszélye miatt. Lázás csomagolások, értékek elásása, készülődés a menekülésre, tették félelmetessé napjainkat.

Szüleim kívánsága szerint Bonyhádra kellett volna mennem, hogy középiskolai tanulmányaimat elkezdjem, mivel ott járt gimnázimba atyám és nagyatyám is. E tervet, a megkezdett háború miatt, oda módosította atyám, hogy a menekülésük esetén útbaeső Ujverbászi (Bácska) gimnáziumba irattak be.

Itt sem volt zavartalan az életem. Rövidesen a gimnázium épületének felét hadikórház céljaira foglalták el. Karbol és jodoformszagú csonka és béna katonák látványa örökre megutáltatták velem a háborút és annak minden borzalma. Lakásom udvarán, - a mosókonyhát - fertőtlenítőnek alakították át, melynek ajtó-és ablakhasadékaiból ömlött a fojtószagú füst, mely ránehezedett az egész környékre. Atyám ekkor már katonai szolgálatot teljesített. Anyám könnytől ázott levelei, atyám távolból jövő intelmei mellett végeztem el a gimnázium I. osztályát.

A nagyvakáció ideje alatt láttam, hogy az egyre nehezedő élet miatt, anyám kézimunka tanítással egészítette ki a szűkös tanítói fizetést. Az étrendünk is sokkal egyszerűbbé vált.

A hadszíntér már távolabb tolódott szülőfalumtól s így a II. osztályt a bonyhádi gimnáziumban kezdtem

meg. Belekostoltam az internátusi életbe, most már háborús konyhán.

A II. majd a III. osztályt Bonyhádon végeztem el. Szénszünet és járványszünettel fejeztem be Bonyhádi III. iskolaéveimet. Ekkor már atyám, betegsége miatt, mentesült a katonai szolgálat alól, de anyagi helyzetünk oly súlyossá vált, hogy választani kellett a választás eredményeként öcsém került iskolába s én magántanulólként végeztem el a IV. osztályt.

Kedvet a tanítói pályára kiterjedt tanító rokonságomtól kaptam. Mint magántanulónak, félévi bizonyítványom nem volt, s így elkésvé, évvégi bizonyítvánnyal kérelmeztem tanítóképzőbe való felvételemet a bajai, vagy más állami tanítóképzőbe, s emellett a csurgói és felsőlövői tanítóképzőbe. Az utolsó pillanatokban (aug. 29-én) értesítettek a felsőlövői tanítóképző intézetbe való felvételemről. (Bácskából Vas megyébe!). Az ott létesülő internátusba vetek fel, hová ágyat és minden kelléket feladva 30-án elindultam. 2 napra rá utánam küldték a bajai felvételemet. Felsőlvőn maradtam, s ott végeztem el a tanítóképző I. évfolyamát "spanyolnáthá"-val, s forradalmi időben.

Egy hétig tartó viszontagságos út után értem haza szülőfalumba. Hogy szüleim helyzetén segítsek, s egyéni ambícióimat is kielégítsem, a vakáció idejére beálltam egy helybeli asztalozóhoz "inasnak"! A második évet a bajai tkp-intézetben kezdtem, s a harmadikat is ott végeztem, 1921. év nyarán. Ez év augusztus 20. napján a jugoszlávok kiűritették a bajai háromszöget, s ismét el voltam zárva iskolámtól.

Hosszas tanácskozás után, miután a szerb nyelvet csak kis mértékben beszéltem, szüleim akarata ellenére átszöktem a jugoszláv-magyar határon, (szerb határőrök észrevették szökésemet, s egy lövést küldtek utánam) s Baján folytattam utolsó, IV. éveimet. Az osztályvizsgák befejezése után, - mivel szüleimtől semmiféle anyagi támogatásban nem részesültem, csupán egy tanító nagybácsim látott el a legszükségesebbekkel, - állást vállaltam egy ügyvédi irodában, s az éjszakáimat használtam fel a további tanulásra, képesítőre való készülésre.

Oklevelem birtokba vétele után állásomat elvesztettem, s csak hosszú utánjárás után, "protekción"-val sikerült egy gabonakereskedő cég bajai kirendeltségénél raktári-munkás állást szereznem. Szorgalmam révén sikerült "szállítmánykísérő"-vé, utóbb pedig irodai munkássá "előlépni". Ilyen minőségben kerestem meg a szűkös megélhetésemhez valókat.

Tanító nagybácsim ismeretsége folytán sikerült a szomszéd községben, Bikácson (Tolna m.) megválasztatnom magamat II-od tanítóvá. Sorkosztos, és ingyenes segédkántorrá.

Az infláció következtében egy havi fizetésemért 2-3 doboz gyufa ára volt államsegély formájában. A helyi hozzájárulás a községnél maradt a "sorkoszt" fejében. Ez utóbbit felmondtam, de ezzel eljátszottam az egyház-község bizalmát, annyira, hogy nem akadt a községben olyan család aki "el merte volna vállalni" kosztolásomat. Így cca. 2 évig saját szakácsom is voltam. 6 évig tartó, német nemzetiségi nyelvvel küzdő működés után, 1927. december 31-én elhagytam bikácsi állásomat, miután a paksi ev. egyház megválasztott II. sorszámu tanítóvá. Állásomat 1928. január 1. napján elfoglaltam. Bikácsi működésem alatt énekkart szerveztem, zenekart tanítottam, s levente-csapatot veztettem.

Paksi működésem alatt is ingyenes kántori szolgálatot kellett végeznem 1945. évig, míg az Allam rendezte a kántori ügyeket. Ezután még 1 évig, 1947. év I. 1-éig teljesítettem kántori szolgálatot, ezután "nem kívánták" kántori szolgálatomat "igénybe venni", mivel fizetni kellett volna.

Sok színdarabot, előadást rendeztem, s rendszeresen végeztem iskolán-kívüli népművelői munkát. Mint műkedvelő sokat szerepeltem is egyúttal.

Rendezői közreműködésem következtében 1948. évben egy tanteremben legmodernebb padokat szereztünk be. (Egy padsort még a mai napig sem sikerült kifizetnünk!) Közben, 1939-ben soroztak először. 1942. évben Sárboárdon teljesítettem első tényleges katonai szolgálatomat a 35. honv. kieg. kir.-nél, irodai beosztásban. Ez időtől kezdve a felszabadulás napjáig összesen 566 napot töltöttem katonai szolgálatban, mint nyilvántartó őrmester. Az ország területét nem hagytam el.

Az 1935. évtől az ev. iskola igazgatója voltam 1947. I. 1.-ig. 1945. évtől 1949. év szeptemberéig Paks község szabadművelődési, ill. népművelődési ügyvezetője voltam, s nagy tevékenységet fejtettem ki.

Az államosítástól a paksi II. számú áll. ált. iskola tanítója vagyok. Jelenleg a felső tagozatban: mértan, fizika, rajz és éneket tanítok, s az iskola énekkarának vezetője vagyok.

Visszatérve családi vonatkozású dolgokra: Atyám, - kérésemre -, szülőfalujába Paksra költözött 1944. szeptemberében, miután Novisad (Újvidék) bombázása miatt, ott tartózkodásuk túrhetetlenné vált. Egy életen át összekuporgatott ingóságait hajón kívánták ideszállítani. Feladták, de soha sem érkezett ide! Nyugatra "menekítették". 4 bőrdíj volt az egész vagyonuk! Mint nyugdíjas, itt halt meg rövidesen. Anyám másfél év múlva követte. Öcsém 26 éves korában, rossz diák-szállásán szerzett tüdőbajban meghalt. Idősebb nőtestvérem Slovenski-Bisticán, apósom Bikácsról a hadműveletek alatt nyomtalanul eltűntek 1945., ill. 1944-ben. Ifjabb nőtestvérem velem lakik, s kézimunkázásból él.

Az 1929. évben történt házasságomból 3 gyermek származott. Idősebb fiam a pedagógiai főiskola hallgatója (II. éves), kisebbik fiam rádió-és villanyszerelő iparos-tanuló, kislányom az általános iskola II. osztályának tanulója.

Paks, 1952. február 15.-én

Inotai Imre

Ami az önéletrajzból kimaradt

I. Családunk egyik legbecesebb erekléje dédapám, Hoffmann Péter levele, az egyetlen írásos emlék, ami tőle maradt, s szerencsés módon hozzánk visszakerült. Az említett templom és iskola alaprajzát ld. a dokumentumok között!

Tolnai Hoffmann Ferenc: Néhaj Hoffmann Péternek ajánlva kegyelettel és szeretettel! (részlet)

Te voltál, jó Atyám, a példamutató,
Te voltál nevelő, magyar néptanító!
Te írtad a csodás Karlsbad városából,
Amikor nagy messze voltál otthonodtól:
- "Németnek születtem, magyar család lettem,
Mert a szép Magyarhont oly nagyon szerettem!"

Szintén a fiú írta az apáról: "Atyánk jó pedagógus volt, egyik kezében ott az alma, a másikban a vessző."

II. Nagypám, Hoffmann Ferenc 1945-ben fejezte be az általunk családi krónikának emlegetett írását, melynek ő a "Nefejejts! Emlékeztető" címet adta, előszóval látta el, s nagy nagy részre osztotta. Vaskos, kézzel írott könyv ez, az *első része* a naptár, "...sok elfelejtett adatra ad feleletet, ki, mikor, s hol született, élt, s meghalt, kinek, mikor-hol dalolták el az üdvözlő - majd halotti dalt."

A *második rész* a Hoffmann család családfája 1711-ig visszamenőleg, ill. id. Hoffmann Jánosig, aki Győr-könybe vándorolt be Hessen tartományból. A *harmadik rész* tartalmazza a szűkebb család életrajzeit. Pályám címszó alatt részletes, 101 oldalas önéletrajzot is írt. Innen is értesülhettem, hogy Hoffmann Péter "1884-ben elhatározta..., hogy kiutazik a messzi Csehországi Karlsbad fürdőjébe gyógyulást keresni gyomorkatarrhusára. Mielőtt a hosszú útra elindult volna, lefényképezette magát a családjával... A sikerült fénykép - sajnos - szintén elúszott a Dunán." (Ld. Inotai I. önéletrajz!) "A vidéket, a forrásokat, az árakat mind leírta egy szép kis noteszba, mely szintén elveszett a rólunk írt versekkel együtt." (Innen írta a fent említett levelet is.) Így lehet az, hogy a krónika IV. részében "A mi líránk" címszó alatt csak "Versek. Dalok. Tolnai H. Ferenc. Inotai Imre" került. Hoffmann Ferenc kézírásával olvasható a százaléktáblázat végébe ragasztott "Fizetési fokozatok 1945." Csöndes, jóságos nagypámra magam nem emlékezhetem, de családom nálam idősebb tagjainak elbeszéléseiből ismerem őt, és a valamikori magyar, német, szerb barátok, jó szomszédok és utódaik rajondó szeretetéből jut a szerbül nem tudó unokának is. (E téren összekötő híd a nyelvet beszélő nagynéném.)

A "Pályám" alcímei és néhány idézet:

II. A vörös kakas vagy a nagy tűzvész 1880.

III. Az újjáépítés (Ld. Hoffmann Péter levele is!)

IV. Gyerekkor. Az első katasztrófa

V. Kítették a holt testet az udvarra.

VI. Elköltözzünk Paksról... Bonyhádra.

"Eljött a tanév vége és én izgatottan néztem a vizsga elé, mely ez évben már az új nagy templomban lett megtartva. Mi, apródiákok majd elvesztünk a nagy pa-

dokban, melyek előtt ott állt a nagy iskolai tábla. A vizsga zavartalanul lefolyt, olvastunk, írtunk, számoltunk. Amit írtunk a palatáblánkra, meg kellett mutatnunk a szülőknek, vendégeknek. Keresztapám, Becker Jakab megdicsért és egy fényes ezüstforintost (nagy pénz volt az akkor!) nyomott a kezembe. Így végeztem el sikerrel az I.ső osztályt szülőhelyemen."

VII. Bonyhádi emlékek. 1885-1893.

VIII. Soproni tanulmányidőm 1893-1897.

Az ezredéves országos kiállítás 1896-ban

IX. Tanítói képesítő vizsgán

Második rész: TANÍTÓI MŰKÖDÉSEM

I. Kéty: A püspöki látogatás.

II. A kátyi volt határőrvidéki községi iskolánál 1897-1907.
Odautazásom

"E szerint kezdő tanító fizetésem a következőképpen alakult:

a) Készpénz egy évre	400 ft.
b) Fűtési átalány	48 ft.
c) Irodai átalány	10 ft.
d) 2000 n.öl szántóföld feles által megművelve (kukorica után 1/3 levonva...)	50 ft.
e) 10 pozsonyi mérő búza	40 ft.
f) stólaák átlagban...	20 ft.

Évi összeg: 568 ft.

(1 p. mérő=53,295 l.)

III. Eljegyzés, esküvő. Családalapítás

IV. Tanfolyam. Haláleset. Születés

V. Apósom újra nőszül. Lakásváltozások

VI. Tízéves találkozó - 25 és 40 éves!

VII. Magy. kir. állami tanítóskodásom.

"1907. augusztus 31-én mint kinevezett tanítók Zomborba utazva letettük a hivatali esküt és szeptember 1-én megkezdttük az új magy. kir. állami iskolában az új nagy feladatot, fokozottabb mértékben terjeszteni a magyar nyelvet, mert ezentúl tisztán magyarul kell tanítanunk, kivéve a hittant, melyet ismét a lelkész vett át. A lakosság egy részének ez nem volt tetszésére, sőt akadtak olyanok is (maga a bíró), aki engem okolt az államosítás tényéért."

VIII. Az összeomlás. Forradalom. Rezsiváltás.

IX. A szerb jugoszláv állami szolgálat.

Harmadik rész: Nyugállományban...

Paks, 1945. október 18-án.

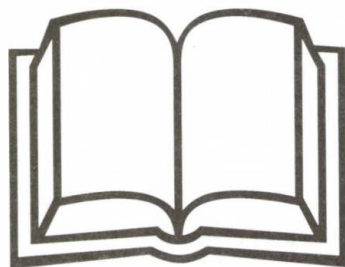
III. Édesapám, Inotai Imre precizitásának köszönhetően sikerült mindezt összegyűjtenem. Mindent gondosan dokumentált. Példa erre a mellékelt könyvjegyzéke, v. a fizetésnyilvántartása. Életének nagy szenvedélye a fotózás volt, mely ifjúkortól haláláig végigkísérte. A filmet maga dolgozta ki, katalogizálva, időrendi sorrendben tartotta, a nagyításokat témakörök szerint csoportosította. Szisztematikusan gyűjtötte pl. osztályai, tantestületei, a paksi iskolaépületek képeit. A művészi értékre is törekedett, néhány képe kiállításon is szerepelt. Fótószakkört vezetett. Értett a növényekhez, a fa-, fém-, villanyszerelő-, építómunkákhoz. Itthon mindent maga javított. Tudott gépírni, varrni. Ezermester volt és mindig tevékeny. Játszott fuvolán, zongorán, orgonán, mandolinon, hegedűn stb. Nótaszerzéssel is foglalkozott, többször díjat nyert. Németül, szerbül beszélt. Jól rajzolt. mindenkori iskoláját szépítette, növényekkel látta el,

azok elrendezésén munkálkodott, 18 verziós dekorációs készletét az 50-es években használták.

1962-ben több oktatási újítást nyújtott be (szorzótábla, bennfoglaló táblázat, szorzó és bennfoglaló tábla; rejtett tintatartó; ötfogú krétatartó (énekhez). 1962. szept. 1-ig a paksi II. sz. Ált. Iskolában tanító volt, onnan a megalakuló III. sz. Ált. Iskola napközi otthonában dolgozott. Innen ment nyugdíjba fájó szívvel - 1965. aug. 1-én. A munkájának, az iskolának élt.

Felvetődik bennem, mi a közös a három generációban. Talán az egyszerűség, a lelkesedés, a zeneértés és zeneszeretet, a lekiismeret...s mindhármukat áldozatkész feleség kísérte útján. - A különbség? - A temperamentumok és a gyorsuló élettempó.

A krónika nem ért véget... Édesapám huga zenével ma is aktívan foglalkozó nyugdíjas zenetanárnő, a negyedik generációból ketten pedagógusok.

Balogh Ernő:

Második tíz-tizenöt év

Atomerőmű történelem

Pár oldalra tömöríteni egy ilyen nagy létesítmény 10-15 évét - ahol a csúcsidejében 12.000 ember dolgozott - szinte lehetetlen. Ezért kérem a T. Olvasót, hogy fogadja el az objektív célú mégis szubjektív rövid összefoglalómat.

Az első tíz év emlékezését Pákolitz versidézettel kezdtem, melynek utolsó sora Paksra vonatkozóan úgy szól, hogy

"Erőművel üzen jelennek-jövőnek."

Az üzenet lényegét, az "Első tíz év"-ről szóló cikkem írásakor - 1986-ban - még nem lehetett értelmezni, hiszen még nem üzemelt minden reaktor blokk.

Ma 1994. év vége felé már büszkén megállapíthatjuk, hogy üzent az erőmű és jókat üzent és üzent még ma is. Üzenetét sokan sokféleképpen értelmezték, értelmezik, de azt egyértelműen lerögzíthetjük, hogy az atomerőművünk nélkül igen nagy energiaellátási gondjaink lennének. Atomerőművünk gazdaságosan, megbízhatóan és biztonságosan üzemel, komoly nemzetközi hírnévre tett szert. Reaktor blokkjaink a világban üzemelt 450 reaktor blokk megbízhatósági, rendelkezésre állási sorrendjében mindig az élen szerepelnek.

Visszatérve a történetre és az időrendre, a legutóbbi számban megjelent írásom lényegében az 1965-75. évek közötti időszakot fogta át.

Most ott kell kezdenem, hogy 1975. év nyarán megkezdődött a reaktor épület alaplemezének építése-betonzása. Ettől kezdve a hangsúly áttevődött a lakótelep építéséről az erőmű területére részben, mert a lakótelepen már végleges tervek alapján és begyakorlottan ment a munka, részben pedig azért, mert az volt a lényegesebb és inkább arra figyelt oda mindenki. Olyannyira odafigyeltek, hogy okt. 3-ára ünnepélyes alapkőletételt is szervezni kellett. Az alapkő sorsa is érdekes, mert az eredeti helyéről később ki kellett szedni és utána raktárban őriztük. Remélem még valahol megvan.

Ebben az évben nagyon sok területen kezdődtek meg a munkák és folytatódtak a korábbiak is, ezért egyre több munkás kért, a létszám már 2000 fölé emelkedett, és a kivitelező vállalatok mellett megjelent a honvédség is. Ekkor még szállással és ellátással jól lehetett győzni a növekvő igényeket, mert a jól szervezett, lakótelepi építés nyomán étterem, szolgálatóház, orvosi rendelő nyílt. A környékről bejáróknak új autóbusz-járatokat indított az ERBE, koordinálva az akkori Tanácsokkal és a Volánnal. Emlékeimben kutatva kiemelném azt a nagy vitát erről az évről, ami a raktárakról és egyáltalán - a szolgáltatáshoz tartozó - kisegítő létesítmények nagyságáról és ellátottságáról folyt. Akkor - részben takarékosági, részben pedig átlátási és előrelátási hiányosságok miatt - a szűkebb, a rosszabb megoldások győztek. Mindig is - később mint helyszíni főmérnök különösen - úgy gondoltam és gondolok vissza erre az időre, hogy (emléket is állítsak) Székely Bercinek és Sárközi Misinek volt igaza, és nem kellett volna úgy spórolnunk a kiszolgáló létesítményekkel.

1975. év végén érkezett meg az első szovjet építész tervezői művezető Jurij Romanovics Zsukov, később őt még sok-sok másik követte, úgyhogy sokszor bizony túlzottnak éreztük létszámukat - elsősorban azért, mert a legjobb akaratuk mellett sem tudták pótolni a késedelmes tervszállítások és tervhibák okozta kieséseket és csúszásokat. Meg kell viszont becsülni, hogy a szakértők nagy többsége igen jóakarátú és alapos tudással rendelkező ember volt.

Az események száma jelentősen megnövekedett 1976-ban és komoly mértékben emelkedtek a beépített acél tonnák és beton köbméterek. Ezek hiányos felsorolása is oldalakat tenne ki, ezért szeretném ajánlani - Kováts Balázs úr "Atomlecke" c. könyvének adatait - azoknak a kedves olvasóknak, akik a részletek iránt is érdeklődnek. [Azt meg kell jegyezni azért, erről a könyvről, hogy a hangvételével és jópár megjegyzésével nem tudok egyetérteni, de kronológiája és adatai pontosak.] Egy-két dolgot mégis megemlítenék erről az évről - megalakult a PAV, első igazgatója Szabó Benjamin korábbi miniszteri biztos és későbbi kormánybiztos volt.

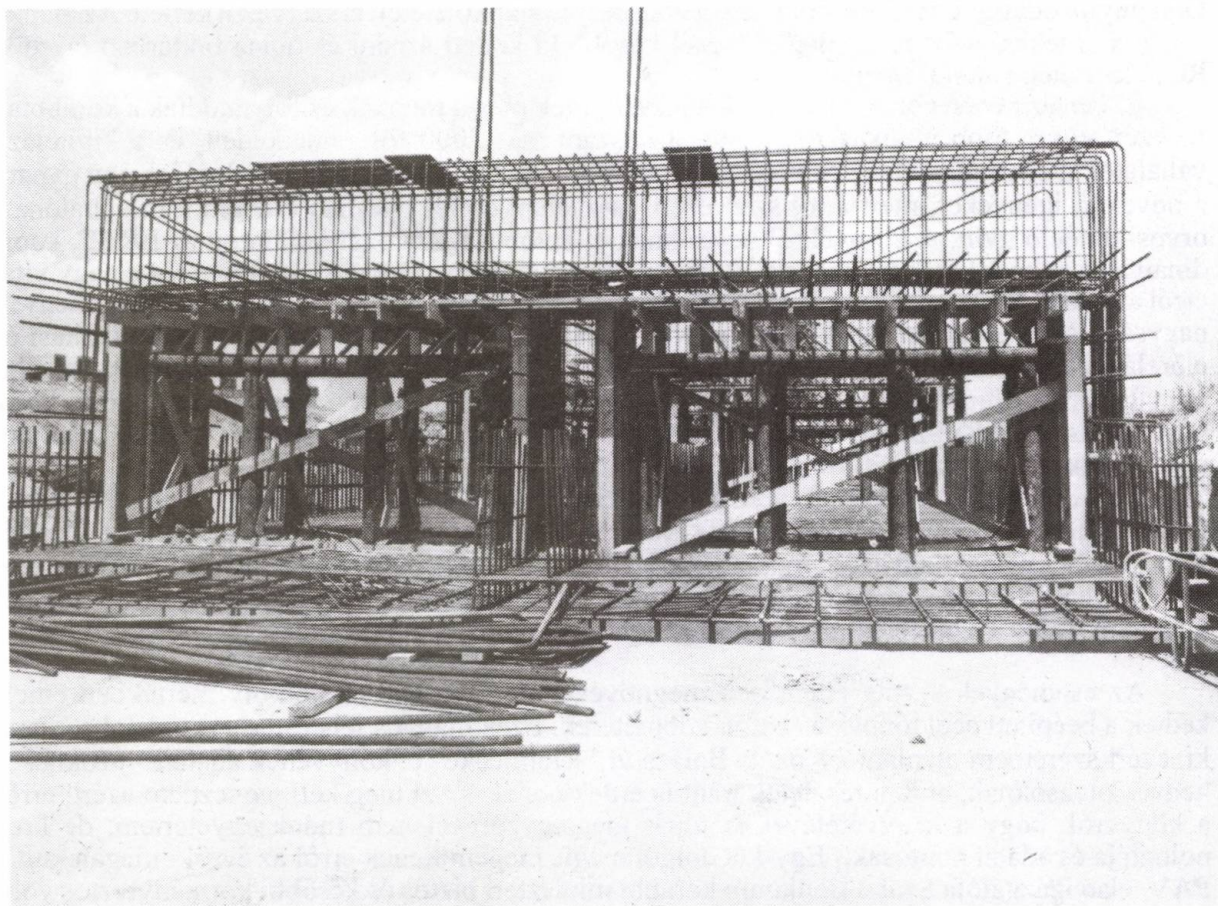
Ebben az évben lett "KISZ építkezés" az atomerőmű építés, hogy ennek mi volt a haszna, az egy külön misét is megérne, de akkor - abban a tervgazdaságban - ez divat is volt, mindenesetre az megállapítható, hogy sok többlet munkát is okozott a fölösleges adminisztráció és értekezlet. Az akkori körülmények között segített is, röleg a munkaerő toborozásban. Ha véletlenül a tisztelt olvasó azzal gyanúsítana, hogy ezt most - csak a rendszerváltás után - merem mondani, az téved, mert ezt akkor, helyszíni főmérnökként is elmondtam többek között egy riport keretében is. Lazításként eszembe jut most az emlékezésnél is Illyés Gyula "Egy mondat a zsarnokságról" c. verse, ebből idézek egy kis részletet:

"Hol zsarnokság van
ott zsarnokság van
nemcsak a puskacsőben
nemcsak a börtönökben
hol zsarnokság van, ott van
jelenvalóan
mindenekben"

Igen, ez ott volt az építkezésen is, de ennek egy-két részletére még visszatérek.

Ebben az évben állítottuk fel a két nagy Potain darut, amelyek akkor különlegesnek számítottak az országban. Jellemző volt, hogy hiába dolgozott a helyszínen generálépítő kivitelező vállalat, ezeket a darukat az ERBE-nek kellett megvenni és később üzemeltetni is. A vasútvonal is elérte az építkezést, megkönnyítve a nagytömegű áruszállításokat. Jó ütemben épültek az utak, méghozzá szilárd betonfelülettel és ezt azért kell hangsúlyozni, mert számos más építkezésen az utakat utólag szokták megépíteni, jelentősen nehezítve ezzel a főépítkezés helyzetét. Ez is jó döntés volt a magyar szakemberek részéről, különösen ha még hozzávesszük azt is, hogy rendszeresen takarítottuk is az utakat, ezzel is igyekezve rendre - tisztaságra nevelni - szorítani a kivitelezőket. Be kell vallani, hogy nem teljes sikerrel. Megépült a felvonulási kazánház, amely távfűtéssel látja el az építkezést is és a lakótelepet is.

Ebben az évben - 1976-ban a Beruházási Javaslat elfogadásával - tűzte ki az Állami Terv Bizottság az első blokk üzembe helyezését 1980. decemberére.

Tény, hogy a határidő tervét az Erőterv és az ERBE szakemberei készítették a szovjet műszaki terv, a hazai tervek és a főbb szállítók, kivitelezők ígéretei alapján. A határidőterv alapjai később teljesen megváltoztak. Ekkortól hangzanak el éveken át olyan megalapozatlan ígérek, hogy az 1980. decemberi határidőt mindenképpen betartjuk. Az ígérgetők, majd parancsolók, a zsarnokok azt viszont nagyon sokszor elfelejtették, vagy nem akartak arról tudomást venni, hogy az egész építkezés alapját képező szovjet tervek a vállalt határidőkhöz képest igen sokszor 2 évet is késtek, ezen túlmenően sokszor hibásak voltak és egyszerűen nem lehetett a helyszínen ezeket a késéseket behozni. Politikai okokból a "nagy testvért" sem a terveikért, sem a szállításokért elmarasztalni nem lehetett, helyette itthon kellett bűnbakot keresni, amit meg is találtak, illetve annak nevezték ki az ERBE-t. A hatóságok, minisztérium, ÁTB és a Kormány egyre másra hozta a határozatokat, kormánybiztost, miniszteri biztosokat nevezett ki, ezek azután értekezlet döm-pingeket szerveztek, sokszor elnyomva a szakértők véleményét.

En ezekben az években elsősorban a külkereskedelmi tevezési és szállítási szerződések előkészítésén dolgoztam.

Ennek keretében heteket, hónapokat töltöttem Moszkvában és Kijevben. Én szerveztem az u.n. betanulási delegációk útjait is, melynek keretében magam is jártam Voronyezsben és Belojarszkban. Ez utóbbira mindig kellemesen emlékszem vissza, mert az Ural hegységben voltam az Európa-Ázsia határát jelentő kőnél, mert sok kirándulást tettünk az engedélyezett szűk környezetben, mert olyan élményeim voltak, hogy az atomfizikusok, mérnökök krumpliszedés idején a saját vödrukkal és kapájukkal - otthagya az erőművet - mentek krumplit szedni. Amit viszont szerettem volna megnézni - az Ob és Jenyiszej folyókon lévő hatalmas vízerőműveket, ám azt nem engedélyezték.

Ezekben az években sok-sok csoport járt betanulási úton a volt Szovjetunióban és Kelet-Németországban. Az atomszakmát viszont nemcsak ott, az ottani egyetemeken és erőművekben tanulták, hanem itthon is a Műegyetemen, a KFKI-ban és sokan, mint én is önszorgalommal az irodalomból. Én pld. nem végeztem atommérnöki szakot, mégis az elsők között voltam, aki atomerőművekről és azok üzemanyag körfolyamatáról publikált a szaksajtóban. Ezzel csak azoknak - a talán többségben lévő - mérnököknek és technikusoknak szeretném az alkotó-építő szerepét hangsúlyozni, akik itthon végeztek, természetesen nem csorbítva a külföldön diplomát szerzettek szerepét.

1977. évről az első mondatot Kováts Balázs úr "Atomlecke" című könyvéből szeretném idézni "Az építés hagyományos erőművi területein jól haladnak a munkák... Túlteng sajnos a nehézségek bizonyítása... Sajnos a vonatkozó szovjet tervek is az utolsó pillanatban érkeznek ...". Miért is idéztem ezt? Talán szándékos volt az, hogy egyik területen jól haladtunk a másikon pedig nem? Kedves Olvasó a tény az volt, hogy a szovjet tervek nagy része az "utolsó pillanat" helyett az után 1-2 évvel érkezett meg és akkor kellett fordítani és honosítani, hogy a kivitelezők használni tudják.

Úgy lehet talán fogalmazni, hogy ebben az évben - a hatalmas munkavolumen elvégzésének ellenére - alakult ki az a feszült légkör, ami sajnos végig kísérte az egész építkezést egészen 1986-87. év végéig. Sajnos hiányzott sok kisebb-nagyobb diktátorból a reális tényt szemlélet és nem ott intézkedtek megfelelő szinten, ahol kellett volna, hanem kapkodó utasítások kiadásával néha azon is rontottak, ami rendben ment.

Az év eredményei közé tartozott, hogy megérkeztek a lengyel építő munkások, bevezettük a többműszakot (bár az éjszakai műszak azért nem hozta meg azt az eredményt, amit elvártunk tőle.)

Ebben az évben már több mint 60 vállalat dolgozik a területen. Jó ütemben épül a kikötő, elkezdődik a betonacél cella gyártás és beépítés. Önálló betonacél - pakett üzem működik a helyszínen és a vas és beton száz és ezer tonnái és köbméterei épülnek be a különböző létesítményekbe. Elkészült a turbinacsarnok acélszerkezete is.

1978-79. *Terjedelmi okok miatt vagyok olyan merész, hogy két évet összevonva tárgyalok. Erről a két évről a mai krónikás jellemzőként a következőket tudja megállapítani:*

- Voltak akik hittek - vagy legalábbis úgy mutatták - az előre kitűzött 1980. decemberi üzembe helyezés időpontjában és ennek érdekében nyilatkoztak, szerepeltek, értekeztek, ütöttek-vágtak és jutalmaztak,
- voltak akik - ismét Illyés Gyula versét idézve

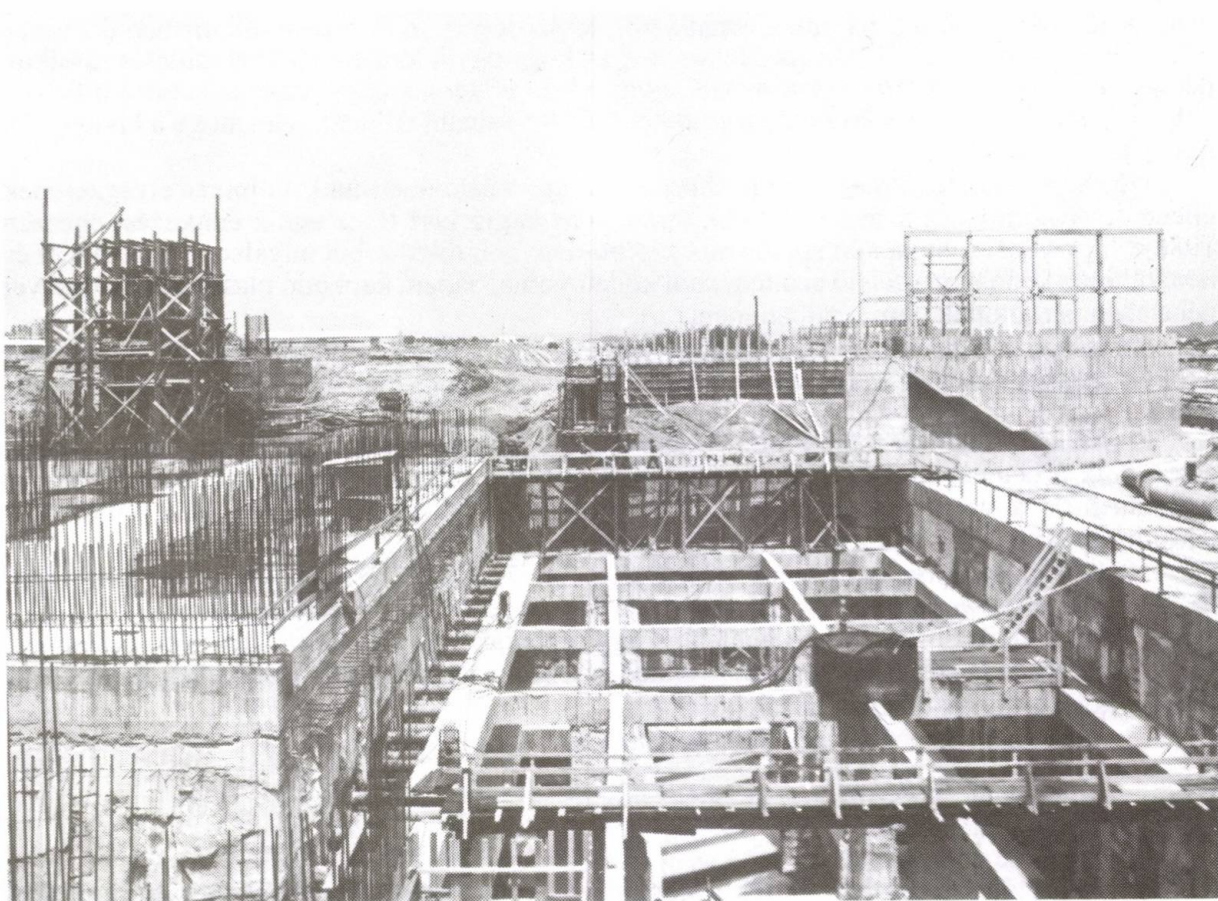
"eszméknél, de eszme
csak övé jut eszedbe,
néznél, de csak azt látod,
mit ő eléd varázsolt" - tették dolgukat és kemény következetességgel szervezték a

munkát, az akkor még nem megszokott minőségellenőrzést, a szovjet szállítású berendezések null-reví-zióját, szét- és összeszerelését, stb., stb.,

- megjelentek a helyszínen az ország minden részéről az építő és szerelő cégek. A megyei építőipari cégeket úgy hívták - nevezték -, hogy megjött a 7 törpe. A koordináció szerepe még fontosabbá vált. A cégek száma 100 fölé emelkedett. A létszám elérte, sőt meghaladta a 10000 főt. *Ezt a két évet jellemezte;*
 - > a kitüntetések alapítása, kormánybiztosi prémium elhatározása, újabb értekezletek szervezése és
 - > 1979. január 4-én PAKS városá avatása.
 - > Érkeztek a kis- és nagy technológiai berendezések és helyére kerültek a nagy reaktortéri és turbinacsarnoki daruk.
 - > A helyszíni munka jobb szervezése érdekében az ERBE helyszíni főmérnököt nevezett ki. (Elnézést Tisztelt Olvasó, de ez az én életemben jelentős esemény volt.)
 - > Nem elsőnek említettem, de az talán természetes is, hogy megfeszített munka folyt minden területen és nemcsak az építők-szerelők és azok vezető mérnökei-technikusai, hanem a kiszolgáló létesítmények dolgozói is derekasan megállták a helyüket. Én csak nagy tisztelettel tudok emlékezni az üzletek, az étkeztetés, az egészségügy és más területek dolgozóira és vezetőire, akik megértették és átértékelték a feladatokat és bizony - kormánybiztosi preferencia nélkül is - jól végezték feladatukat.

1979. év végén már üzemelt a vízelőkészítő, helyére kerültek a gőzfejlesztők a primerkörben és sok-sok szép eredményről számoltak be a jelentések. Ekkor, de már 1978-ban is világosan lehetett látni, hogy a kitűzött 1980. decemberi üzembe helyezés nem tartható, - hiszen pl. a reaktortartály sem érkezett még meg, sok más fontos berendezés és terv hiányzott - csak éppen nem lehetett róla beszélni.

1980-82. Érkeztek a hazai és külföldi berendezések -generátorok, trafók, csövek, armatúrák, műszerek, stb. Itt kell szót ejteni arról a nagy szervezést is igénylő munkáról - ami ugyan már korábban is megkezdődött, de ezekben az években futott fel és vált igen lényegessé - az ún. null revízióról. Ez azt jelentette, hogy minden egyes külföldről (keletről) érkezett armatúrát, műszert megvizsgáltunk és javítottunk végleges helyre történő helyezés előtt. Erre azért volt szükség,

mert gyártóművi minőségbiztosítás nem létezett, vagy ha névleg volt is, de ellenőrzésre nem mehettünk. Magyar szakembert nem engedtek be szovjet gyárakba, főleg ellenőrzésre. Talán nem kell mondani, hogy ez mit jelentett pénzben és időben, de megérte, mert ennek a munkának is köszönhető blokkjaink jó megbízhatósága és rendelkezésre állása. Ebben a munkában már az üzemeltető PAV szakemberei is derekasan kivették a részüket.

Bár új területeken már történtek üzembe helyezések, pl. vízkivétel, vízelőkészítő, mégis az üzembe helyezés előkészítése és elvégzése kapott egyre nagyobb hangsúlyt ebben a két évben.

Felemelő-, ünnepélyes és jelentős esemény volt, amikor 1980. október 20-án éjjel 2 órakor az első magyar atomerőmű első reaktortartálya - egyben a legnagyobb méretű beemelendő test - a helyére került.

Mit is emeljek ki? Annyi minden történt, annyi nagyszerű ember dolgozott ott, hogy nehéz rangsorolni. Epizódokra van csak lehetőség.

- Egy ifjúsági brigád volt alakulóban és megkerestek, hogy milyen nevet válasszanak -adják tanácsot, ők felvetették Gagarin, Kurcsatov és más valóban híres emberek nevét, amikor én azt ajánlottam, hogy válasszák a Wigner Jenő - Nobel-díjas magyar származású atomtudós nevét. Az akkori politikai légkörben ez nem volt teljesen kockázat mentes, de szerencsére sikerült és sok-sok kézírásos levelet őriz a volt brigádvezető ma is Jenő bácsiról. Ennek köszönhetően jött el Wigner úr - később - Paksra is, de jellemző módon a személyes találkozásra - a nagy tülekedés miatt - én nem mehettem el. Ettől függetlenül nekem nagyon jó érzés tudni, hogy én indíthattam el akkor is valami lényeges dolgot, ami később szerencsére folyamattá vált.
- Sűrűsödtek az állami és politikai látogatások, bejelentés nélkül és bejelentve nagy csinnadrattával. Kísérőként általában az ERBE ügyeletes mérnökei szolgáltatták az ismereteket és gondoskodtak a vendég biztonságáról. Történt egyszer, hogy az egyik államtitkár Pécsről jövet egy esti órában Mercedessel bejött a területre. A porta riasztotta az ügyeletes mérnököt, aki ment és vitte a vendég részére a védősisakot is. A portás elmulasztotta a vendéget igazoltatni, az ügyeletes mérnök pedig elfelejtette a kezében tartott sisakot a vendég fejére tenni. Nos lett is belőle kézírásos leszúrás - államtitkár - a miniszter helyettesnek, ő a Tröszt vezérnek, aki tovább az ERBE igazgatójának, az pedig nekem a helyszíni főmérnöknek küldte és adta tovább, hogy "milyen állapotok uralkod-

nak az építkezésen?!" Jött ám pár nap múlva Mercedesen ismét a megyei első titkár. Megállítják ellenőrzésre, megsértődik és rohan gyalog a kormánybiztoshoz reklamálva, hogy micsoda disznóság, hogy őt megállították a portán. Ismét raport és leszúrás a helyszíni főmérnöknek. Ez az ügy azután megjárta az akkori Központi Bizottságot is, mert nem rúgtuk ki az ellenőrzést végző portás bácsit az első titkár utasítására.

Tehát voltak ám "fontos ügyek" a kisebb és nagyobb kiskirályok révén. Még lehetne sorolni, de a lényeg az, hogy az építkezés nagy erővel ment tovább és elkészült az első blokk. 1982. december 28-án kora hajnalban üzembe került az első magyar atomreaktor blokk.

Ennek történetét és a következőket is már jól ismerik a Tisztelt Olvasók.

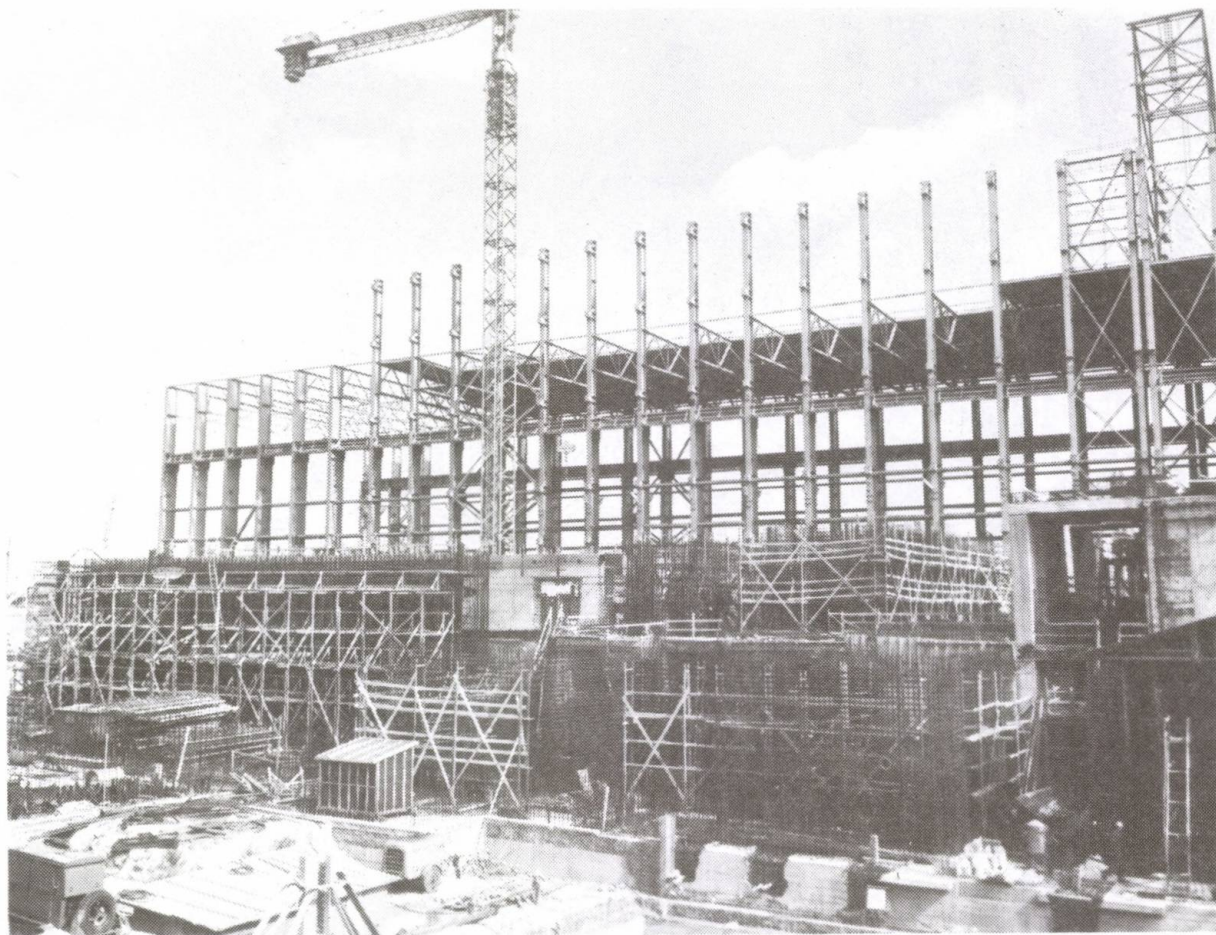
A kért terjedelmi korlátok is szorítanak, így röviden és befejezőként csak pár mondatot szeretnék még hozzátenni az eddig leírtakhoz.

Helyszíni főmérnökké történt kinevezésem után családom is leköltözött Paksra 1979-ben és 1982-ig itt laktunk, lányom itt járt iskolába, feleségem pedig az IBUSZ vezetője volt. Én még 1985. év végéig vezettem a kalorikus főmérnökséget és jártam le Budapestről hétfőtől-szombattig, majd az ERBE megalapozatlan elküldésével új feladatot kaptam és megszakadt a napi kapcsolat Pakssal - 1968-1985. között tehát összesen 17 évet dolgoztam, ezért az erőműveket végigjárva a ranglétrát önálló mérnöktől, helyszíni és kalorikus főmérnöki beosztásig. Munkámat mindig becsülettel láttam el - párttag nem lévén a csillaghullásokból kimaradva ugyan -, de a *rosszakat elfelejtve mindig kellemesen emlékszem arra az időre.*

Szívesen járok vissza a sok jóbarát és kellemes ismerősök közé. A sors megadta, hogy 1992 évtől - amikor az atomerőmű is részvénytársaság lett - hivatalosan is visszakerülhettem, mint a Felügyelő Bizottság tagja. Ez a téma, az átalakulás története, annak haszna és kritikája viszont már valóban egy új fejezetet jelent és egy külön cikk tárgya lehet.

Annyit azért szeretnék itt is leszögezni, hogy az elmúlt három év alatt csökkenteni lehetett a korábbi - gigantomániás - gondolkodást, gazdaságosabbá lehetett tenni a termelést, szervezettebbé és ellenőrizhetőbbé az egész gazdálkodást. Ha az év végéig semmi hiba nem történik, akkor a tényszámok alapján az üzemelés legeredményesebb 3 évét sikerül zárunk.

1994. október

Elítélt neve:

TARISZNYÁS GYÖRGYI

Az interjúkat készítette és az anyagot
összegyűjtötte: Deák Éva

(folytatás)

A per utáni első év: "háziőrizetben"

Györgyi ellen nem emeltek vádat, akkor még nem indult ellene hivatalos eljárás sem. Az ÁVH-s tisztek azt állították, hogy háziőrizetben tartják, csak azért, mert félt, hogy az amerikaiak elrabolják. Ebben az időben hol börtönben volt, hol budai villákban. Testben-

lélekben megtörték a börtönben és közben-közben gondoskodtak a szórakoztatásáról, a megnyugtatójáról. Ez is a módszereikhez tartozott? Vagy más-más ÁVH-s másképpen bánt vele?

Ismét Farkas Vladimirt idézem:

"A paksi találkozó ügyében még azzal is nyugtathattam lelkiismeretemet, hogy a találkozó legfontosabb koronatanújával, Tarisznyás Györgyivel, Szücs Ernő kivételes figyelmességgel és igen emberségesen bánt. Védőőrizetét - ez Szücs szóhasználatát volt - is csak a bírósági tárgyalások befejezéséig akarta fenntartani. Csak jóval később tudtam meg, hogy Tarisznyás Györgyi is osztozott a Rajk-per tanúinak sorsában: 1952-ben, miután már három éve volt az ÁVH őrizetében, hat évi börtönbüntetésre ítélték."

A mama: "Amikor a per már lezajlott, október elején, Pakson, szalad az utcán utánunk egy kislány, szólni, hogy itt van Györgyi! Tényleg kint állt, egy nő kíséretében, mögöttük a fekete autó. Mint később kiderült, ez volt a főhadnagynő, az Erzsi, Györgyi állandó kísérője. Hazamentünk, kínálgattuk őket, diskuráltunk. Nyugtattgattuk, hogy majd minden elrendeződik. Ez még kétszer megisméltődött. Györgyi mesélte, hogy fordítási munkákat kap."

Akkoriban történt, hogy felmentem Pestre, a húgomnál laktam, a Hegyalja úton és megjelent egy civil fiatalember azzal a hírel, hogy most találkozhatom Györgyivel, majd meglátom, milyen jó dolga van, milyen szép helyen lakik. Beültettek egy lefüggönyözött autóba és felvittek egy rózsadombi villába. Egy Reh Alajos századosként bemutatkozó férfi felhívta a figyelmemet a szép kertben, hogy kihallatszik Györgyi zongorázása. Óriási, fehérre festett francia ablakok, gondozott pázsit. A nagy hallba belép Györgyi a főhadnagynő kíséretében, az új kosztümjében. Nem ölelhetjük meg egymást, betessékeltek a kék szalonba: gyönyörűen terített asztal, déli-gyümölcsök, hidegtál, pezsgő, kaviár. Libériás inas - akiben azonban egy előző alkalommal látott "sofőrre" ismertem. Két-három férfi volt rajtunk kívül, közömbös, felületes társalgás, érdektelen dolgokról. Györgyi tartózkodó, merev volt. Háromnegyed óra múlva a kísérőm közölte, hogy mennünk kell. Később Györgyi elmondta, hogy ebben a villában soha nem lakott. Egy-két órával előtérbe érkezett oda, ott öltözött át, az Andrassy út 60-ból hozták. A villa négy sarkán fegyveres őr állt, Reh szerint azért, hogy Györgyit el ne rabolja az ellenség."

A mamával még egy hasonló találkozásuk volt valahol Dobogókőn, egy vadászházszerű épület éttermében, különteremben. Elegáns étkezés, merev beszélgetés, lefüggönyözött autók. Szilveszterkor meg elvitték Györgyit és a mamát a Városi Színházba, a Denevér előadására, persze civil ruhás őrzőkkel.

De még Záboji Marival is találkozhatott, hasonlóan furcsa körülmények között. **Mari így írta meg emlékeit, nem sokkal Ausztriába menekülése után, a naplójában:**

"Előfordult, hogy a hivatalom közelében lévő cukrászdában vártak meg munka után valamelyik nővel és ott beszélgettünk el. Ilyenkor mindig búcsút vettünk az ajtóban.

Egyszer a hivatalomba telefonált Erzszi: Színházjegyek vannak az Operettszínházba, a Gerolsteini nagyhercegnőt nézik meg - megjegyzem, ez nem Györgyi ízlése -, Györgyi szeretné, ha a férjével együtt velük mennék. Ő is nagyon kér erre, mert Györgyi rossz lekiállapotban van, kicsit fel kellene rázni. Nem örültünk neki, kínos érzés volt ezekkel a gyűlölt és megvetett pribékekkel, látszólag a magunk jóvoltából együtt mulatozni. Mikor megérkeztünk a páholyba, Györgyi már ott ült azismert Erzszi és egy ismeretlen ÁVH-s társaságában. Alacsony, cingár, fekete bajszos, szúrós szemű, primitív ember volt. Egy pillanatig nem maradt el mellőlünk, a társalgást ő irányította, kihívóan és agresszívan viselkedett. Kínos, rossz hangulatban folyt le az este."

Közben a főjegyző apát elbocsátották, a paksi szolgálati lakást át kellett adni. Kaptak más lakást helyette, de ott csak néhány hétig laktak, aztán jött Reh egy remek ajánlattal: ha beköltöznek Pestre, Györgyit rögtön szabadon engedik. Meg kellene változtatni a nevüket, nehogy a perben szerepelt név miatt kellemetlenségeik legyenek. Felvitték a mamát Pestre, lakásnézőbe. A Budakeszi út 28. négy szobás, földszintes, kertes ház, a közvetlen közelében senki.

A mama: "Kérdezgettek, jó helyen van-e az ajtó, ablak, mert ha nem, áthelyezik. A nagymamát, aki sóhajtozott, hogy ő Pakson akar meghalni, nyugtatgatták, milyen jó helye lesz Pesten, ahol a meleg víz is a falból folyik. Valamikor augusztusban két katonai teherautóval jelentek meg és felköltöztettek minket. Két-három alkalommal Györgyit is odahozták, nézze meg a házat, megfelel-e neki, de hát még nem alhat ott, nem volna biztonságos, a nép dühöng Rajk árulása miatt, Györgyi nevét ismerik, féltő, hogy meglincselnék. Visszavitték... A főhadnagynő és Reh egyszer külön is eljött megbeszélésre: változtassuk meg a nevünket, vagy mondjuk azt, hogy férjhez ment egy dr. Ács Péter nevű mérnökhöz, aki Szatymaz és Szeged közt motorkerékpár-szerencsétlenségben meghalt. Gerő kérdezte, hogy fogják ezt a házasságot anyakönyvezni, ha a férj nem él, mire Reh mosolyogva közölte, hogy ez már el van intézve Szegeden és hogy a nevet a telefonkönyvből vette."

Mindenki, még maga Györgyi is azt hitte, hogy most, amikor már megvolt a tárgyalás és ő ott engedelmesen vallott, most minden rendbe jön, hiszen mindig is ezzel bíztatták. Javították az ellátását, egy ideig egy villában lakott (a Virányos úton, ahol több sorstársa is megfordult). Igaz, nem volt szabad felöltöznie - pizsamát kapott -, és az Erzszi egy pillanatra sem hagyta magára, de a körülmények kellemesek voltak, legalábbis nappal. Ejszaka azonban iszonyú jajgatás, ordítózás hallatszott fel a pincéből - mesélte nekem Györgyi.

Ebben az időben fordítói feladatokat kapott, sőt - Záboji Mari emlékezete szerint - ezért a munkáért havi 1100 forint fizetést is. Igaz, ugyancsak Záboji Mari szerint, Györgyi ebből a fizetésből megtérítette "háziőrizetének" költségeit. Lefordították vele a Rajk-periratot franciára, egy Mata Hariról, a híres kémnőről szóló könyvet és egy chiffre-szakkönyvet magyarra, sőt Záboji Mari szerint több nyomozási, kihallgatás-módszertani könyvet is. A fordítási munkákat Szücs Ernő, a kövér, kitüntetésekkel teleaggatott ezredes vagy annak Iván keresztnévű titkára közvetítette.

Záboji Mari meséli: "Györgyi a tárgyalás után majdnemhogy szabad volt, legalábbis mi úgy hittük. Többször találkozhattunk, de soha nem tudtunk négy szemközt beszélni. Amikor azonban egyszer hazavitték a Budakeszi úti lakásba, ott sikerült alkalmat találnia, hogy elmondja nekem, mennyire kétségbe ejti, hogy hamis tanúvallomást csikartak ki belőle és mennyire retteg attól, mit szól az ő hazudozásához az ő családja, mi lesz róla az én véleményem, hiszen mi pontosan tudjuk, hogy a vallomásból semmi sem igaz. Azt feleltem, hogy kár erről beszélni, mindenki tisztában van mindennel. A kihallgatásomon később szembesítettek vele és ott kiderült, hogy ismerik az egész beszélgetést. Ilyen naívak voltunk, nem gondoltunk rá, hogy amikor ők Tarisznyásék számára rendbe hozták a házat, mindent teleraktak lehallgatókkal."

A mama: "Minden nap eljött Reh, ha rossz egy vízcsap, küld embert, érdeklődött, berendezkedtünk-e, nem kell-e segítség. Nagyon szolgálatkész volt, segített a Paksról felhozott zsírt, élelmet felhordani a kisház padlására. Nem mondta meg, mennyi lesz a lakbér, pedig aggódtunk, mert az Angol kisasszonyoknál, ahová elhelyeztek, a fizetésem minimális volt."

Mindenkit eltüntetnek

A mama: "Úgy szeptember közepe felé, egy este, nagy sikoltozást hallottunk az utcáról: Gerő bácsi! Gerő bácsi! Kirohantunk, az ajtónál ott áll Záboji Mari, két civil ruhás férfi fogja a

karját. Mari kiabált, már régen követik, futott, autóval jöttek utána, mit akarnak? Gerő rájuk-támadt, rendőrséggel fenyegetődött. Elmentek, felhívtuk Reht, bementük az autó rendszámát. Azt ígérte, utána néz és mindjárt jelentkezik. Eljött elnézést kért, valakit már két napja üldöznek, akit átdobtak ide a nyugati határon, az is ilyen szöke lány, összetévesztették, ébernek kell lenni stb. Pár napra rá letartóztatták Marit a munkahelyén."

Így mondta el a történeteket Záboji Mari: "Én tökéletesen apolitikus ember voltam, és különösen nem volt közöm semmiféle baloldali mozgalomhoz, családi nevelésem, vallásosságom távol tartott minden ilyesmitől. Az Igazságügyi-minisztérium Mezőgazdasági Vállalatánál - amelyik a börtönfoglalkoztatások egy részét intézte - voltam főelőadó. Nem sokat értettem hozzá, de amit rábízhatnak, azt igyekszem a legjobban elvégezni, és ez olyan jól sikerült, hogy amikor 1950. szeptember 19-én reggel a munkahelyemről elvezettek, a saját képem alatt vezettek el, mert én voltam a koreai munkaverseny győztese és a fényképem kint lógott a falitáblán. Mondtam is utólag a nyomozónak, hogy jó trükk volt megnyeretni velem a versenyt, így legalább azok, akik egy hete követnek, jól megnézhettek előre."

A mama: 1950. szeptember 17-én este megjelent nálunk egy idegen tiszt és egy civil, hogy menjünk be egy kis beszélgetésre. Örültünk, hogy most majd végre tisztázódik minden. Két nagy fekete autó állt a ház előtt, egyikbe betessékelték a nagymamát (70 éves volt ekkor) és engem, előre ült egy civil, a másikba Gerőt, mellette két katona. Soká mentünk, végre megálltak egy udvarban, egy szűk folyosón át egy kórterembe mentünk. Azt mondták, várjunk, és otthagytak. Vártunk, vártunk, egyszer beszóltak, akarunk-e vacsorát? - Nem, már vacsoráztunk. - Hát akkor feküdjenek le, mert soká elhúzódik az előző tárgyalás. - Nyílt az ajtó, bejött egy ember két bördünkkel, letette. Az egyikben a férjemnek, a másikban nekünk volt valami váltás ruha, fehérnemű. Nem tudom, ez aztán hova lett, soha többé nem láttuk, én abban a ruhában szabadultam, amibe bevittek. Azt sem tudtuk, hol vagyunk. Napokig vártunk itt a kórteremben, nem történt semmi, kérdeztünk Reh után, nem ismerik, de állandóan nyugtattak minket, hogy hamarosan sorra kerülünk. Még mindig azt hittem, most lesz az a bizonyos megbeszélés. Egyszer bevittek egy terembe, ahol 3-4 civil ült, a középső, mint később rájöttem, Farkas Vladimir volt. Faggatott, mit tudok a Rajk-ügyről. Megrándítottam a vállamat, erre rámordított, hogy ha fölényeskedem, úgy levág innen a második emeletről, hogy a svájci flaszteren végzem. Így tudtuk meg, hogy Vácott vagyunk. Aztán egy napon lekerültünk az alagsorba, a 8. számú zárkába. Háromágyas nagy zárka volt, mellette a mosdóhelyiség és a WC, így hallottuk a jövés-menést, mosakodást, amúgy csend volt, csak az örök piszenéseit meg a nemezpapucskok csoszsanásait lehetett hallani."

Ma már lehetetlen pontosan rekonstruálni, mikor, melyik börtönből, hova hurcolták Györgyit, de annyi biztos, hogy eddigre már egy ideje Vácott volt (valószínűleg 1950 őszén szállították oda). Még aznap ráismert apja köhögésére. Addigra a szomszéd zárka lakójától megtanult kopogni, tőle tudta meg, hogy sejtése igaz: a 8-asba egy házaspárt és egy öreg nénit hoztak. Azon az éjjelen az ideggócok fölött kifehéredett a haja, ősz foltok támadtak, úgy, hogy az őr másnap ordította vele, modja meg, mit csinált magával és bevitte az orvoshoz.

A szomszéd zárka

Földy Lajos vezérőrnagy (a Katpol volt főnöke) két éven át a szomszéd zárka lakója (Györgyi a 6-osban volt, Földy az 5-ösben), sokat segített Györgyinek, ő tanította meg a börtönben való viselkedés alapszabályaira. Addig kopogtatta a falon egy koppanással az A-t, kettővel a B-t stb., és hozzá a morzejeleket, amíg Györgyi meg nem értette, meg nem tanulta. Ettől kezdve kopogtatva beszélgettek, magyarul vagy franciául, irodalomról, mindenről. Egyszer Földy juttatott neki (a WC alá rejtve) egy ceruzacsonkot.

Földy volt felesége, Á. írja nekem Angliából (Földy időközben meghalt):

"Lalit egy hónappal a vezérőrnagyi kinevezése után tartóztatták le, egy mesterségesen (provokációval) felépített valutakihágás ürügyén. 1948. szeptember 16-án este vitték el hivatalából, 5 évet töltött börtönben (1953. szeptember 10-én szabadult), ebből négyet magánzárkában töltött, abban a flanelöltönyben, amiben letartóztatták. Négy év után volt "tárgyalás", aláírtak vele egy jegyzőkönyvet, hogy ítéletet hozhassanak. 1957-ben büncselekmény hiányában rehabilitálták. Tudatában voltunk, hogy ez mentette meg az életét: a Rajk-per idején már csaknem egy éve börtönben volt, így nem vonhatták bele. A Rajk-per során az összes többi HM-csoportfőnököt kivégezték. Én négy év után a Fő utcában kaptam beszélőt, utána egy újabb évig nem hallottam róla. Számára is nagy jelentőségű volt a falon keresztül, kopogással kialakult mély emberi kapcsolat Györgyivel. Lali nem tudta Györgyi igazi nevét, csak a nagynénjéről,

Merényinéről tudott, így szabadulása után ott kereste Györgyit. Kapcsolatuk olyan mély hatással volt rá, hogy keveset beszélt róla, nem akarta meséléssel csökkenteni az élmény frissességét, meg akarta írni. Ez sajnos elmaradt. Arról mesélt, hogy verseket "írt" bent, átkopogással betanította Györgyinek és Marinak, hogy ha szabadulnak, elmondják nekem. A versek megvannak. Györgyi egyszer azt mondta nekem, hogy Lali mentette meg az életét. Nyilván úgy, hogy a lelket tartotta benne."

"Élő halott vagyok, sok századik napja" - így kezdődik az egyik, a börtönben feleségéhez írt vers. Záboji Mari szerint Györgyihez is "írt", illetve kopogtatott verset, az elképzelhető leghatározottabb, romantikus szerelem bontakozott ki köztük. Földy egyszer, egyetlen egyszer látta Györgyit, de Györgyi nem látta őt, csak szabadulásuk után. Az örök - talán férfiszolidaritásból, talán gonoszkodásból - néha megengedték egy-egy férfirabnak, hogy bekukkantson annak a cellának a kukucskalóján, ahol a két csinos lány, az egyik fekete, a másik szőke, lakott (máskor az engedély nélküli bekukucsálásért sötétzárka járt). Így látta meg dr. Sinkovits (a keresztnévem nem tudom), az a fiatal orvos is Györgyit, aki házimunkásként dolgozott a váci börtönben (megengedték neki és egy rab orvostársának, hogy fehér egerekkel kísérletezzenek). Szabadulásuk után megkereste Györgyit és 1956 őszén megpróbálta rávenni, hogy menjen vele Nyugatra. Egyébként Farkas István, a későbbi férje is szerette volna 1956-ban Nyugatra vinni, de Györgyi, főleg a nagymama kedvéért, maradt - és Györgyi kedvéért maradt Farkas István is.

Györgyi társat kap

Mikor a váci börtön magánzárkájára, a teljes magárahagyottság s a felelősségérzet (azt hitte, ha ő nem vall hamisan, a családja nem kerül börtönbe és Rajkot sem ítélik halálra) kezdett elviselhetetlenné válni és Györgyin búskomorság jelei mutatkoztak, egy szép napon (55 januárjában) nyílt a zárkaajtó, és betuszkolták legjobb barátnőjét, Marit. Záboji Endréné Szabó Mária, akit talán Györgyi iránti figyelemből, talán valami más per lehetséges szereplőjeként zártak börtönbe, lecsukásakor 36 éves volt, egy 8 és egy 6 éves kisfiú anyja. Az előzmények:

Marit - mint tudjuk - 1950. szeptember 19-én vitték el a munkahelyéről, először egy hűvösvölgyi villa pincéjébe, ahol két héten át újabb és újabb életrajzokat írtak vele, aztán október elején az Andrássy út 60-ba. "Itt kaptam a talpást - mondja -, és itt hallgattattak velem lemezről gyereksírást a szomszéd szobából; szerencsére rájöttem, hogy hazudnak, nem az én fiaim sírnak. A cellatársamtól hallottam, hogy a 60-ban vagyunk. Arra bízottam, hogy ha kihalltásra visznek, nyissam szét a blúzomat, mutogassam a dekoltázsomat. Rájöttem, hogy a nő besúgó, abból derült ki, hogy egyedül az ő bugyijában hagyták meg a gumit."

November 30-án szembesítették Marit Györgyivel. **Mari így mondja el:**

"A Katonapolitikán volt, egy pince mélyén. Bevittek egy szobába, szemben a kihallgatóm, háttal Györgyi. megfordult, nem üdvözöltük egymást, csak egymásra néztünk. Én nagyon lefogytam, 15-20 kilót, mert eleinte nem ettem szinte semmit, azt is kihánytam, mint a lakodalmass kutya. Györgyi is megviselve, egészen sárga volt az arca, rémült a tekintete. - Na, Tarisznyás Györgyi, mondja el a makacs barátnőjének a saját szavaival, hol, mit mondott neki a Rajk-perről. - Így jött az, amit aztán mindig mosolyogva idéztünk: A nagyütkör alatt, a szalonban... Györgyi elmesélte, hogy a szalonban, a szófán ülve, elmondta nekem, hogyan hallgattatták vele végig, résnyire nyitott ajtónál, Klein Tóni bácsi "meggyőzését", így megnyugodhatott, hogy ha egy ilyen nagy politikus aláírja a hamis jegyzőkönyvet, miért ne írhatna ő alá bármit."

A beszélgetést a Budakeszi úton tehát lehallgatták és rájukolvasták, hogy vétettek a megkövetelt titoktartás ellen, Györgyi elmondta, Mari meghallgatta és nem jelentette, hogyan bírták hamis tanúzásra.

A szembesítés után először Vácra, a kórházi alagsorba, majd a kistarcsai, szörnyű állapotban lévő fogdába került Mari, majd onnan 1950. december elején, nagy hidegben, piros nyári szoknyában és rövid ujjú blúzban, átszállították Vácra, a 7-es zárkába. 1951. január 2-án pedig betették Györgyihez a 6-osba.

Mari meséli: "Perem nem volt, ítéletem sem, csak a szabaduláskor írtak alá velem egy papírt, hogy feljelentési kötelezettségem elmulasztásáért internálva voltam 3 évig Kistarcsán. A valóság az, hogy úgy látszik, véget akartak vetni a sok sugdolódzásnak a Rajk-perről és ezért vitték el a családot is, engem is, azután pedig azért csuktak Györgyi mellé, mert nem akarták, hogy összeroppanjon és azt remélték, hogy az én életkedvemmel, temperamentumommal majd helyreállítom kedélyállapotát. Három évembe került, de akármilyen szörnyen hangzik is, nem bánom, mert két ember kapcsolatának gyönyörű tenyésztalajává vált a börtön, amiből csupa szép dolog született: verseket mondtunk, tornáztunk, a pökróc széléből kihúzott szállal felcsavartuk

a hajunkat, később, amikor már kaptunk könyvet, felváltva olvastunk fel egymásnak, együtt tanultunk. Elérkezett az idő, amikor lehetett spejzolni és cigarettához jutottunk, a doboz oldalából parányi kártyát tépkedtünk, egy talált ceruzacsonkkal és a kiütéseimre kapott lila folyadékkal, kasztellanival rajzoltuk meg a lapokat és a kukucskálónak háttal kétszemélyes pasziánszot: chicanouse-t játszottunk: ha jött valaki, WC papírral beborítottuk. Ha hipistól kellett tartani, a nők örök rejtekhelyére dugtuk. Még nagyokat neveltünk, énekelünk is. Ez vígasztalás lehet mindenkinek, akit nagy baj ér, hogy nem lehet egyfolytában szomorkodni, fő, hogy meg tudjuk valakivel osztani a bánatunkat, örömünket. És én több, mint két évet töltöttem ezzel a nemes, gazdaglelkű emberrel - ez igazi nyeresége volt a szörnyű éveknek. A nagy nevetések után döbbenet néztünk egymásra, hogy te, ha ezt elmondanánk valakinek, azt hinné, megbolondultunk. Tudtuk, hogy nem lehet a családon rágódni, elhatároztuk, hogy csak kétszer egy évben foglalkozunk velük, karácsonykor és a születésnapjukon, akkor felemlegetjük, imádkozunk értük, de máskor a nevüket se mondjuk ki, hogy ne gyengítsen bennünket. Racionálisan kellett gazdálkodnunk az erőnkkel."

A mama: "Vasárnaponként kaptunk deszkalekvárt, így neveztük, mert olyan kemény volt, darabkákat kidugtam neki a lyukon, amikor mosdani ment. A mellettünk levő zárkában egy időben egy idős hölgy volt - később tudtam meg, hogy Szakasits Emma néni -, aki mindig meleg vizet követelt a mosdáshoz, ugyanis csak kéthetenként zuhanyozhattunk. Emma nénit aztán elvitték és a zárkába más került, akit úgy őriztek, hogy az ajtó nyitva volt résnyire és látszott a szék lába, amin bent ült nála az ő. Egy reggel írtó nagy szaladgálás, pisszegés, tudtuk, hogy valami baj történt. A börtönben, ahol a szemét alig használja az ember, a füle kifinomodik, a legkisebb zajra is felfigyel és megéri. Kiderült, hogy amíg az ő kiment, a rab lehasított a lepedőjéből egy darabot, felakasztotta magát és meg is halt. AVH-s ezredes volt."

Mari: "Néha sikerült a WC-re kimenet a kukucskálályukon bedugni valamit a nagymamáéknak, ha mást nem, a kisujjamat dugtam be, hogy lássák, itt vagyunk és ők ott bent megsimogatták. A nagymama később, már szabadon, sokszor mondta, add ide a kisujjadat, hadd simogassam meg. A kukucskálályukon kis cédulákat is dugtunk néha egymásnak, valami vígasztalást, ezeket brómnak neveztük. Először a mama dugott ki a lyukon egy kis összesodort WC-papírt, ceruzával ráírta: Az önsajnálatról, gyerekek, itt le kell szokni! És máskor: Azt, hogy miért és miért pont én, törölni kell a szótárból!"

Az első félévben, amikor összekerültünk, a legnagyobb munkám az volt, hogy meggyőzzem Györgyit: te nem tehetsz semmiről, nem miattad vagyunk itt, a történelem kiszemelt minket a szerepekre."

Egy idő után lehetett könyvet kérni. Egy Gál nevű református pap a könyvtárát a váci fogházra hagyta. Így Györgyi sok jó olvasnivalóhoz jutott, listát is vezetett róla, a férje emlékezete szerint valami 400 könyv szerepelt a listán. Rendszerint egy rab házimunkás végigtölt a "tróglin" vagy harminc könyvet és egyet-egyet találomra beadott minden zárkába. Később néha kérni is lehetett valamit. Stolte István rab volt a könyvtáros. Györgyi egyszer szerb tankönyvet kért, ordítottak vele, hogy itt is folytatni akarja titkos üzelmeit, megbüntették. Kapott helyette orosz könyvet, attól kezdve céltudatosan, vasszorgalommal tanult oroszul, Marit is tanította. Bekerült hozzájuk egyszer egy finn elemista tankönyv, meg egy olasz nyelvtan, mindent bebifláztak. Angolul valamennyire mindegyik tudott, itt egy magyar-angol Yolland-szótár és egy angol regény segítségével rengeteget fejlődtek. Amikor Györgyi kérte a felügyelőt, hogy a regény olvasásához az angol-magyar, ne a magyar-angol kötetet adják, az meglepve kérdezte: - Ez miért nem jó? Nincsenek benne ugyanazok a szavak? - De, benne vannak, csak más sorrendben - próbálta Györgyi magyarázni. - Van magának ideje, keresse ki! - És így is történt. Nyelvtanulásukról Györgyi gyöngybetűkkel, ceruzával írott füzetei tanúskodnak.

A két nő verseket idézett fel emlékezetből, megharcolva minden felejtésbe merült sorért, napi penzumként több nyelven igéket ragozott és barkochbajátékon köszörülte az agyát. Németül megkapták a Háború és békét, Györgyi fennhangon végig lefordította Marinak. Egy Wodehouse-könyvön olyan hangosakat kacagtak, hogy az ő megfenyegette: szétválasztja őket.

Mari: "Ha bármelyikünk kilépett az örrel a folyosóra, kigyulladt a riasztólámpa. Az azt jelentette, hogy az öröknek be kellett csukniuk minden ajtót a függő körfolyosón, az éppen vezetett rabokat minden emeleten félre kellett állítaniuk, nehogy valaki meglásson bennünket. WC-re, zuhanyozóba futólépésben kellett menni, oda-vissza, pillanatok alatt mosakodni, haját mosni a hol túl forró, hol hideg vízben és félig vizesen rohanni vissza a cellába. Ha WC-re kellett menni, akkor dörömböltünk. A Halszemű az egy szadista volt, soká váratott. A nyitottajtájú WC előtt állt az ő - volt köztük jó érzésű is, aki elfordította a fejét. A Pacsirta - egy nyírségi parasztfiú, így hívtuk, mert gyönyörű hangja volt - meg a Pattyogó, egy hortobágyi parasztyerek, azok nagyon kedvesek voltak. Ha bejött egy ő a cellánkba, jelenteni kellett. A létszám két fő. Az

egyik őr egyszer suttogva panaszkolta, hogy azért került ide, mert nagyon jól tanult, nagyon ügyekezett és jutalmul ide osztották be."

A Gyűjtőben

1951. decemberében Vácról visszazállítottak mindnyájunkat Pestre, a Gyűjtőbe. Vakrakötött szemmel, hátrakötött kézzel álltak a boxokra osztott rabomobilban, köhögésekből értesültek róla, hogy mind ott vannak: a szülők, Györgyi és Mari - a nagymama akkor nem volt velük, egy időre Kistarcsára vitték -, de Pesten a kapcsolat megszakadt a szülőkkel, Györgyi és Mari más emeletre került. Sétálni is mindig zárkánként jártak 5-7 percet, nem a többiekkel.

Mari: "A Gyűjtőben az úgynevezett kislefogházban voltunk, különálló épületben, az öröktől tudtuk, vagy sejtettük, hogy a kivégzendők utolsó tartózkodási helye itt van, innen vitték Tildy vejét, Cholnokyt is kivégezni. Onnan tudtuk, mert egy reggel szép bőrbekecsben díszelgett egy őr, megkérdeztük, honnan van ilyen szép bekecse, az felelte, nagy sora van annak... Aztán elmondta, hogy Cholnokyt az utolsó pillanatban neki ajándékozta a bekecsét, jutalmul, amiért egész éjszaka sakkozott vele. Szóval nehéz hely volt a kislefogház, soká éltünk abban a hitben, hogy mi magunk is a kivégzésünkre várunk. Itt őrizték a "duplanullásokat", vagyis az olyan fontos politikaiakat, mint mi is voltunk, akiknek nem volt szabad megmondaniuk a nevüket."

A Gyűjtő celláiból visszagondolva, a váci cellák elegánsabbnak tűntek. Mari leírta-lerajzolta, milyenek voltak a Gyűjtő-beliek:

"Körülbelül 4 méter hosszú, 2 méter széles lehetett mindegyik, többet kipróbáltunk. Ha volt ablak, az majdnem mindig törött volt, barna festéssel bemázolva, aztán, már ottlétünk alatt, minket bebádogoztak, eléje tettek egy befelé hajló bádoglapot, csak fönt maradt egy kis rés, ahol bejöhettek a fény, de mi az eget többé nem láttuk. Az ablak alatt a mindig hideg fűtőtest, mellette egy hokedlin a lavór. A két szalmazsákos, szürkepokrócos ágy egyvégtében az egyik falon, az ágy végén, az ajtó mellett a fedeles kübli - délutánonként vitték el, itt nem mehettünk ki WC-re -, vele szemben, az ajtó túlfelén, egy vödör víz (ezt reggelenként hozták), az ágyakkal szemközi hosszú falon egy keskeny asztal. Az ajtó felett, drótháló mögött éjjel-nappal égett a lámpa. A falakon hatalmas penészfoltok. Télen darócot kaptunk, férfiruhát, nyáron szürke, csíkos pizsamát. Feltűrtük a szárát, azt játszottuk, hogy a tengerre megyünk halásznadrágban. A kisudvarra vittek ki sétálni, ahol semmi emberi élményünk nem volt.

Nagy öröm volt, amikor egy nap nyílt a cellaajtó, betettek két láda gombot, kartonlapokkal, tüt, cérnát és megmutatták, hová, mennyit, hogyan varrjunk fel. Végre csinálhattunk valamit! A kartonokon, hogy ne derüljön ki, hogy a gombok az Igazságügyi Ipari Gombüzemből származnak, KÖMI megjelölés állt. Egyébként ebből tudtuk meg, hogy a Gyűjtőben vagyunk, mert az én utolsó munkahelyem az Igazságügy mezőgazdasági üzeme volt, vagyis hasonlóképpen rabokat foglalkoztató üzem. A gombvarrásért valami fizetést is kaptunk, ebből spejzolhattunk."

Györgyi, a tőle megszokott precizitással, 1953. január 9-i dátummal összeállította a spejzolás árjegyzékét (Záboji Mari szerint elvethette az évszámot, az 1954. januárja lehetett, amikor még ő is ott volt, nem volt ilyen "választék"):

Cikk neve	Mennyiség	Ára Ft fill	Maximálisan spejzolható
Savanyúcukor	kg	20,40	0,25 kg
Kenyér	kg	2,60	2 kg
Alma	kg	5,60	2 kg
Hagyma	kg	1,62	korlátlan
Párizsi	kg	16,25	1 kg
Fogkefe	db	2,30	1
Fogpor	doboz	1,50	korlátlan
WC-papír	csomag	1,50	2 csomag
Pipereszappan	db	3,90	0,25 kg
Lekvár	kg	10,80	1 kg
Só	kg	1,71	korlátlan
Margarin	kg	28,00	0,50 kg
Gyufa	doboz	30,00	2 doboz
Cigaretta	100 db	12,00	300 db
Vatta	csomag	3,00	0,05 kg
Fésű	db	6,00	korlátlan

Kunosy Zita és Körber Ágnes, Corvina kiadói kolléganőim arra emlékeznek, hogy külön engedéllyel félretett kenyeret, később, amikor már spejzolni lehetett, cukrot az apja számára és az őrt megkérte, hogy adja át. A szájától elvont élelmet az apja soha nem kapta meg, de tőle átvették még akkor is, amikor az apja már nem élt.

"A Gyűjtő parancsnoka Bánkúti volt, de az igazi hatalmat a gyűröttfülű Kovács százados jelentette, ő volt a rettegett nyomozók rettegett parancsnoka" - mondja Bíró Károly, a volt "börtönszolga".

Tárgyalás és ítélet a Markóban

Györgyinek 1952. június 24-én tárgyalást rendeztek, hogy elítélhessék. "Jó néhány hétre elvitték a Markóba, az ügyészségi fogházba - meséli Mari -, ott egy irodában rendeztek be neki szobát, bevitték ágyat, olvasólámpát, könyveket, jó kosztot kapott. A szomszédban folyt az ügynevezett tárgyalás, újra megrendezték a cirkuszt."

Rákosi utasítására ekkor a Rajk-per "tanúit" a Kék könyv, vagyis saját kicsikart vallomásaik alapján ítélték el: "Újabb nyomozás nem szükséges."

Hat évre ítélték, a férjének elmondta, hogy elájult, amikor meghallotta az ítéletet, azt hitte, végre szabadul.

Ekkoriban kapott először engedélyt levélírára, megszabták, hány sor lehet. Első visszafogott, személytelen kis levelét 1952. május 14-én írta, rajta az ellenőrző pecsét. Meglepő módon a Hegyalja útra, édesanyja testvérének, Bellának (Merényi Károlyné) a címére küldte, bár már jól tudta, hogy a szülők is két éve börtönben vannak (valószínűleg nem volt szabad tudomást vennie róla, a szülők mindenesetre megkapták a levelet):

"Drága jó Édesanyám, Édesapám! Nagyon örülök, hogy írhatok. Jól vagyok, teljesen egészséges, közel vagyunk a kialakuláshoz, talán nemsokára láthatjuk egymást. Bízhatok, legyetek türelmesek, vigyázzatok az egészségetekre! Forró szeretettel csókollak Benneteket és kezeteket csókolom. Györgyi."

(folytatjuk)

Paksi amatőr alkotók kiállításáról

1994. júniusában Paks város várossá nyilvánításának 15. Évfordulója alkalmából rendezett ünnepségsorozat keretében nyílt meg a MMK-ban az "amatőr" festőművészek kiállítása is. A kiállítást Rozner Gyula a múzeum igazgatója nyitotta meg. A zsűfólasíg megtelt kiállítási teremben meleg szavakkal köszöntötte a megjelent kedves érdeklődő vendégeket és a kiállító művészeket.

Beszédében méltatta a művészet jelentőségét és további sikereket kívánt az alkotóknak. Ezt követően a zeneiskola növendékei a hallgatóság nem kis örömeére szórakoztatták a megjelenteket. A megnyitó ünnepség után bensőséges hangulatban a látogatók és művészek kicserélték gondolataikat a kiállításról.

A kiállítók névsora:

*BORSODI BARNA ZSOLT
ÉBERLING ERIKA
GYŐRFFY JÓZSEF
HORNOK LÁSZLÓ
KANCZLER ISTVÁN
KARPENKÓ IVÁN
KORPÁCSI FERENC
NAGY SÁNDOR
NIKL LÁSZLÓ
ROTH ANIKÓ
SEY LÁSZLÓ
STREICHER GYÖRGY*

Ezúton szeretnénk néhányukat bemutatni és ízelítőt adni a kiállításról elsősorban azok részére, akik láthatták a kiállított alkotásokat.

KANCZLER ISTVÁN

1938-ban a Kalocsa melletti Foktón születtem. Jelenleg Pakson, a II. sz. Általános Iskolában rajztanár vagyok.

A festéssel és a rajzzal való kapcsolatom nagyon korán, 5-6 éves koromban kezdődött. Már ekkor portrékat rajzolgattam.

Mint mondták nagy ígéret voltam. Az iskoláim mellett több szakkörnek, művészkörnek a tagja voltam. Így többek között a 60-as években Baján a Rudnay Gyula Körnek, majd a Kalocsai Képzőművész Körnek. Tagja voltam a Keszthelyi művésztelepnek is. A művészeti pályát kettőtörte egy súlyos betegség, amiből részlegesen kigyógyultam, de még a mai napig érezteti hatását.

Szegeden végeztem, rajz-földrajz tanári diplomát szereztem. 10 évet tanítottam Dusnokon, majd Pakson a gimnáziumban is 10 évet.

Festészetemben főleg a portrékat kedvelem, szinte nem is nézek a papírra úgy rajzolom. Nagyon szeretem csinálni. Ezeket különböző grafikai megoldásokkal készítem, főként akvarelllel, de szénrel és tollal is.

Tájképeket is festek. Sajnos az olajtechnikához nincs elég helyem - korábban olajjal is dolgoztam.

Több kiállításom volt már Bács megye több városában, többek között:

Kecskeméten

Baján

Kalocsán

ezen kívül paksi alkotókkal

Németországban.

Kanczler István
A volt Bátor

Kanczler István: Volt Bátor utca Pakson, akvarell, 40 x 50 cm

(Fotók: beri)

STREICHER GYÖRGY

42 éves vagyok. Gyönkön lakom és az erőmű Karbantartás Irányítási Osztályán előkészítő mérnökként dolgozom. Festéssel főleg Székesfehérváron a középiskolás évek alatt foglalkoztam sokat. Ekkor Áron Nagy Lajos volt a mesterem. Később Dunaújvárosban ifj. Koffán Károly festőművésztől tanultam sokat. Kedvtelésből inkább magamnak rajzoltam és festettem. A honvédségnél egy művésztársammal együtt már közös kiállítás is lehetséges volt. Ezt követően hosszabb szünet következett, majd a gyönki ház építése közben belső kényszert éreztem ahhoz, hogy fessek és ekkor előfordult többször is, hogy pihentetőül hajnalig festettem. Olajjal és kombinált technikával dolgozom vászonra és farostlemezre. Nagyon kedvelem az akvarellt és az utóbbi időben selyemfestéssel is festek. Ez nagyon érdekes és szép, kellemes hatású képeket lehet készíteni. Nagyon tetszik benne az, ahogyan a színek futnak a selyem anyagon és nem is könnyű ezt irányítani.

Munkahelyemen a számítógépes rajzoló programot is igénybe veszem, ez is rendkívül érdekes.

Kiállításon többször is részt vettem. Korábban a Pataki Művelődési Központban is. Pakson már másodszor mutatkozom be közös kiállításon, amelynek nagyon örülök.

Több alkalommal állítottam ki művésztársaimmal közösen Balatonfüreden és Gyönkön.

Sreicher György: Portré
olaj, farost 45 x 75 cm

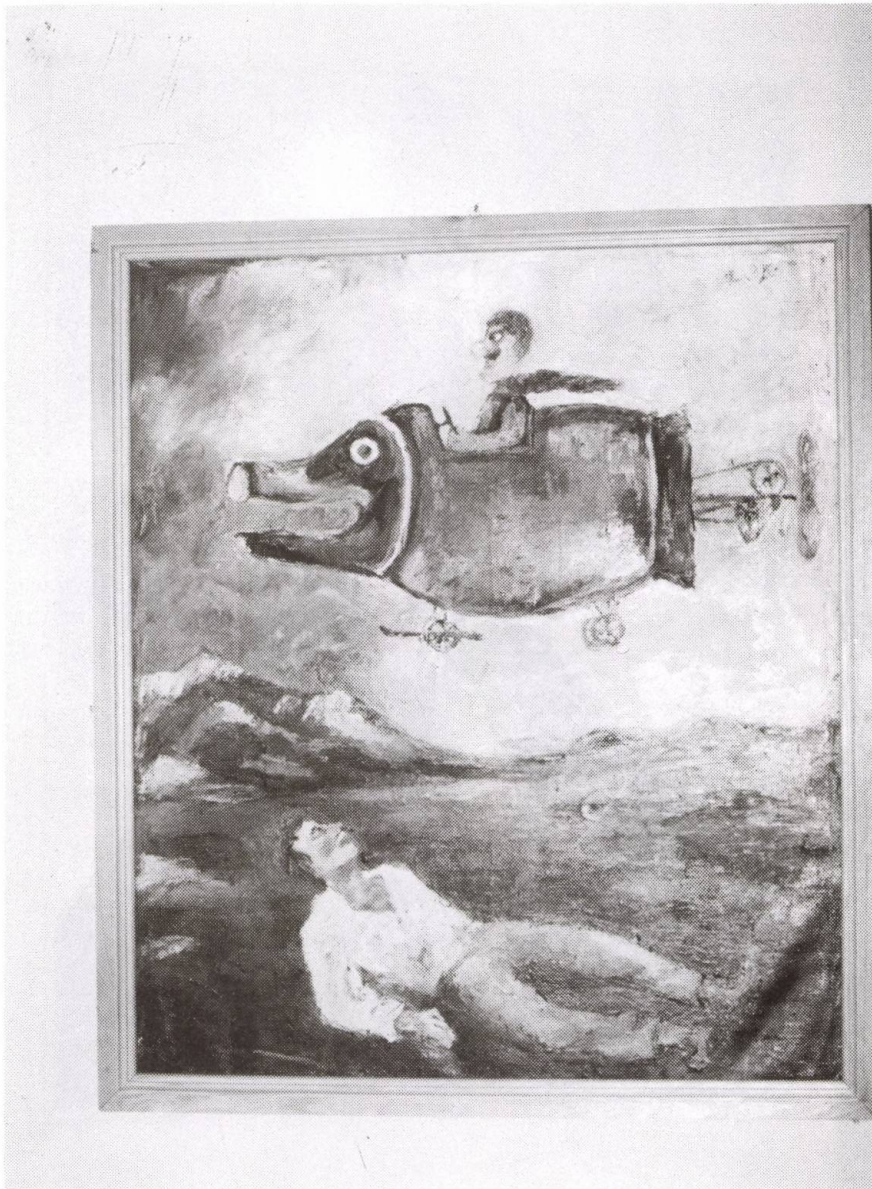
Pakson születtem 1956. június 07-én. Németkéren töltöttem gyermekkorom egy szakaszát, már 4-5 éves koromban sokat rajzolgattam - édesanyám elbeszélése alapján - főleg az indiánok színpompázatos tolldíszje és ruházata ragadta meg képzeletemet. Ez a szenvedélyem az elemi iskolában is folytatódott, több házi rejtversenyen is kiállították rajzaimat és honorálták is egy-egy mesekönyvvel

8 éves koromban Dunakömlődre költöztünk, itt is folytatódott "sikersorozatom" rendszeresen "kiállították" a rajzórán készült "munkáimat" az iskolai faliújságon. Rajztanáraitól sokszor szabadkezet kaptam, nem gátolták "alkotói szabadságom" kiteljesedését.

Egy alkalommal egy tanfelügyelő érkezett az iskolába és megnézte néhány tanuló munkáját. Sajnos az én rajzaim elkeveredtek valahová - lehet, hogy más irányt vett volna így a pályám, de hát a véletlen közbeszólt.

A paksi Vak Bottyán Gimnáziumban végeztem a középiskolát. Nem volt élénk "rajzélet", de azért itt is igyekeztem. Végül műszaki pályára mentem, műszerész lettem, de a rajzkészségem itt is "visszaköszönt", játszva oldottam meg a műszaki rajzfeladatokat.

1978-ban, 22 évesen kerültem kapcsolatba az olajfestékekkel. Halász Róbert amatőr festő és Halász Károly festőművésznek sokat köszönhetek, ők adtak anyagot, hogy elkezdhessem a "klasszikus" olajfesték-vászon kalandozásomat. Főleg csak ismerőseimnek és magam szórakoztatására "festegettem". Elég költséges szórakozás, de sohasem sajnáltam a ráfordított anyagiakat.

Nem festek rendszeresen, de ha "megcsókol" a múzsa, akkor "lázasan" dolgozom. Sok munkámat barátaimnak, ismerőseimnek "adományoztam". Örülvén, hogy tetszik nekik, amit csinálok.

Első kiállításom, 1994. tavaszán került megrendezésre a paksi alkotókkal közösen. Remélem, követi a többi is.

Terveim között szerepel a későbbiekben egy műterem, és az, hogy ha az anyagi helyzetem megengedi, többet és rendszeresen, komolyabban dolgozni.

Hornok László:
Csavargó és garabonciás
olaj, vászon 60 x 50 cm

NAGY SÁNDOR

1953-ban születtem Szombathelyen. Iskolai tanulmányaimat is Szombathelyen végeztem el. A rajzolással és a festéssel gyerekkorom óta foglalkozom. Még Szombathelyen beiratkoztam a Járműjavító Vasutas Képzőművészeti Szakkörbe. 11 éves voltam ekkor.

A szakkörben Jaksa István festőművész volt a mesterem. Tőle nagyon sokat tanultam. Megismertette velem a különböző technikákat, anyagokat, az alapozást. Sokat rajzoltunk és festettünk. Szerettem oda járni.

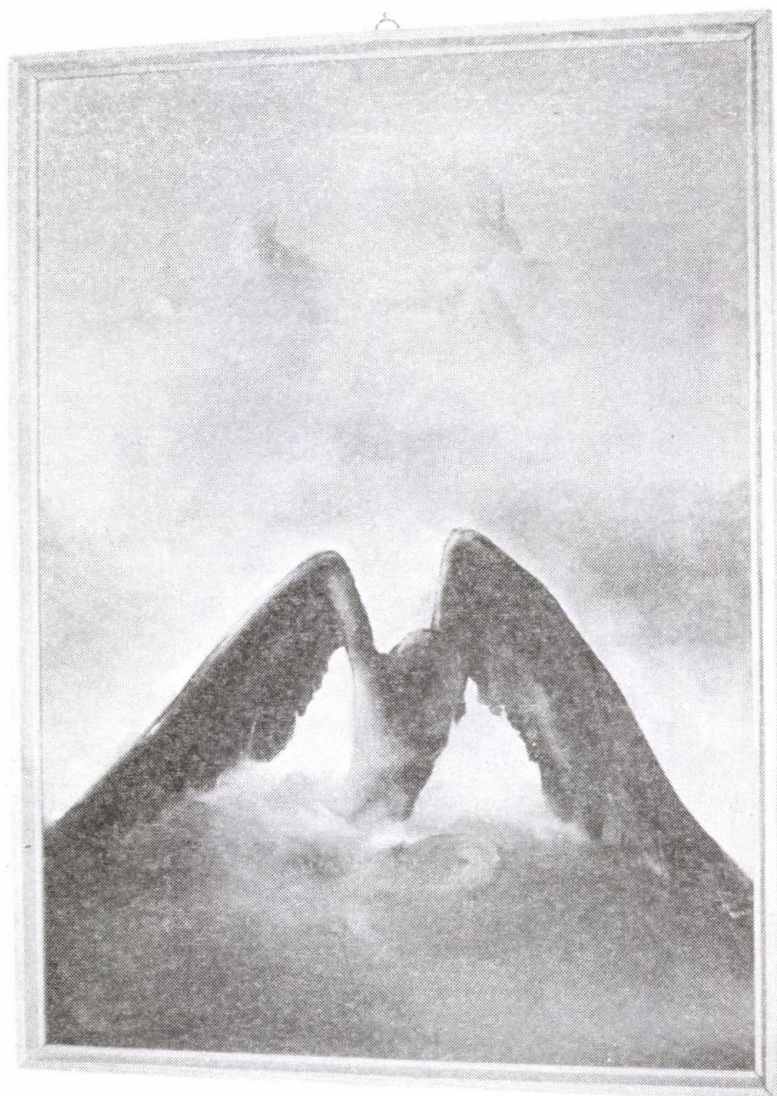
Később húsz éves koromban Lődör Jenő festőművész oktatott, megismerhettem a különböző festészeti irányzatokat. Itt megtanultam az olajtechnikát, melyet azóta is művelek, A festészeti irányzatok közül a szürrealizmus áll hozzám a legközelebb. Enekívül festek tájakat, csendéleteket.

A honvédség után Paksra nősültem, azóta itt élek. Kisebb megszakításokkal továbbra is foglalkozom a festéssel, és autodidakta módon képezem magam.

Volt már önálló kiállításom is, és több közös kiállításon vettem már részt

Nagy öröm számomra, hogy itt Pakszon rendszeresen megrendezésre kerül a Paksi Amatőr Alkotók kiállítása. Ezt megelőzően részt vettem a paksi alkotók Németországban, megrendezett kiállításán.

A munkám mellett - a Paksi Atomerőmű Rt. Gépészeti Osztály - alkalomszerűen részt veszek alkotótáborokban, ahol a fiatalok között is nagyon jól érzem magam.

Nagy Sándor:
Földhözragadva
olaj, farost 50 x 70 cm

GYÖRFFY JÓZSEF

1948-ban Dávodon születtem. Iskoláimat szülőfalum után, Dunaújvárosban végeztem el. Az atomerőmű vegyészeti osztályán dolgozom.

A rajzzal és a festéssel gyermekkorom óta foglalkozom. Itt ismerkedtem meg rendkívül lelkes rajztanárom, Tóta Imre révén részletesen a különböző technikákkal és a perspektivikus ábrázolás alapelemeivel. Sokat rajzoltunk a szabadban, iskola után a rajzsakkörben. Az itt elért apró sikerek hatására a festészet az élményvilágom kifejező eszköze lett. Különböző szakkörökben, alkotótáborokban és autodidakta módon fejleszttem magam.

Nagyon szeretek a természetben lenni, egy-egy szép táj látványa elbűvöl, és azt azonnal meg kell festenem. Ezért is realista stílusban festek, többnyire olajtechnikával. Festek csendéleteket, néha portrékat is, de úgy érzem, a szabad természet áll közelebb hozzám. Minden évszaknak meg vannak a jellegzetes színei, amelyek sokszínűsége számomra örök téma és élmény marad. Kedvelem az erdőt, annak színeit és fényeit, de érdekel az alföldi tanyavilág látványa is. Hangulatosak Pakson az óvárosi kanyargós, dimbes-dombos utcák és a Duna-part. Igen látványos, szemet gyönyörködtető Paks város látképe a Dunával az öreghegyről. Ezek mind-mind az ecset végére kíváncsognak. Ugyanúgy, mint ahogy a spanyol tengerpart, a párizsi Szajna-part, Barbizoni utca és az erdő, New Jersey-i házak és floridai tengerpart. Amerre járok a táj látványa arra készítek, hogy megfestem azt. Számomra élmény, amikor a sík fehér lapon megjelenik a tér formáival, színeivel, fényeivel és árnyékaival együtt. Célom, hogy alkotásaim mások örömét is szolgálják.

Csoportos kiállítások:

Paks
Szekszárd
Baja
Balatonfüred
Németország
Gyöngy

Önálló kiállításaim:

Paks (ESZI)
Sárszentlőrinc
Tolna
Bonyhád
Fadd
USA (New Brunswick)

Tagja vagyok az "ART '999" elnevezésű Tolna megyei Képző és Iparművészeti Egyesületnek, valamint a Szabad Képző és Iparművészek Országos Szövetségének.

Györfly József: Téli hangulat, olaj, farost 60 x 80 cm

PAKSI KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS

a német testvérvárosban
Lauda-Königshofenben

1994. április végén nyílt meg a németországi Lauda-Königshofenben a paksi amatőr és hivatásos festőművészek közös tárlata, amelyben 70 alkotás került kiállításra.

A képek különböző technikában készülve jó keresztmetszetét adják a Pakson alkotó művészek elmúlt 10 évben létrehozott alkotásainak.

Kiállítók voltak: **Halász Károly, Ritter János, Kanczler István, Györfy József, Nagy II. Sándor és Feil József.**

Az ünnepséget **Otmar Heirich** polgármester nyitotta meg, aki méltatta a két város között létrejött kulturális kapcsolatokat és kiemelte, hogy a képzőművészet első alkalommal mutatkozik be a Laudai Polgármesteri Hivatalon felállított tárlattal.

Örömét fejezte ki azért, hogy ezáltal a két város polgárai még jobban meg tudják ismerni egymást. Külön köszöntötte a delegációval megjelent közigazgatás képviselőit, dr. Széchenyi Attilát és dr. Blazsek Balázst.

A polgármester üdvözölte a népes érdeklődő közönséget, amely ez alkalomból megjelent.

Ezt követően **Norbert Gleich**, az ottani képzőművészeti egyesülettől kapott szót. Elmondta e kiállítás létrejöttének körülményeit és köszönetét fejezte ki mindazoknak, akik ebben aktívan közreműködtek, Hangsúlyozta továbbá, hogy a festészet a kulturális kapcsolatok sorában az, amely azonos nyelvet beszél és nem kell hozzá tolmács.

A magyar delegáció részéről **dr. Blazsek Balázs** jegyző mondott köszönetet a vendéglátóknak és bemutatta a paksi kiállítást. Szólt a Pakson létrehozott képtárról, amely 3 évvel ezelőtt jött létre azzal a céllal, hogy helyet adjon a Pakson élő és alkotó művészek képeinek kiállításához.

dr. Széchenyi Attila alpolgármester üdvözlő szavaiban kiemelte, hogy ez a képzőművészeti kiállítás híd a két nép között, hűen tükrözi a magyar alkotók életét és körülményeit. Ezt követően a Lauda-Königshofeni Zeneiskola növendékei szó-rakoztatták a közönséget.

PAKSI KÉPTÁR

MUSEUM OF CONTEMPORARY ART

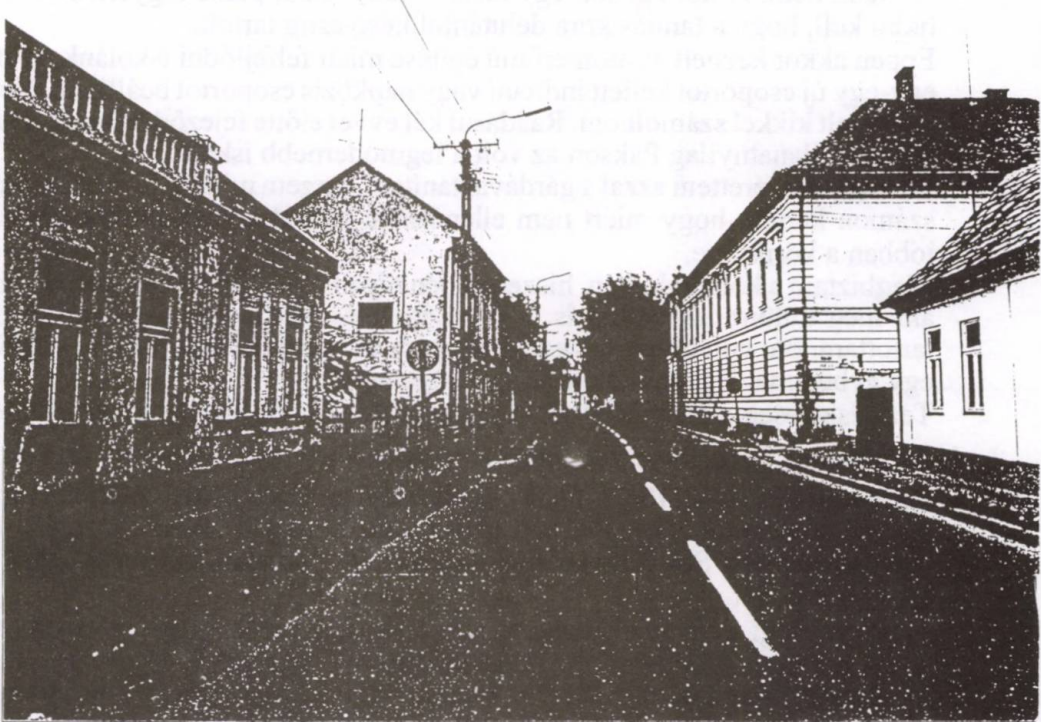
H-7030 PAKS, SZENT ISTVÁN TÉR 4. TEL.: 75/311-879

VÁLOGATÁS

A PAKSI VIZUÁLIS KÍSÉRLETI ALKOTÓTELEP GYŰJTEMÉNYÉBŐL

PAKS FOTÓKON ÉS KÉPEKEN

1994. október 7. - december 31.

POSTACÍM: VÁROSI MŰVELŐDÉSI KÖZPONT PAKS, PF.: 13. TEL.: 75/311-401, FAX: 75/311-646

Aki megérezte a falu lelkét

(Beszélgetés id. Hanák Ottó volt iskolaigazgatóval)

Ez év nyarán egy szép ünnepségen vettem részt: Szekszárdon mutatták be id. Hanák Ottó negyedik könyvét, a "Németkéri daloskönyv"-et. Ekkor jutott eszembe: 1976-ban találkoztam először Hanák tanár úrral, majd hirtelen "nyoma veszett". Ott az ünnepségen határoztam el: felkeresem őt, és megpróbálom szóra bírni. Nem volt nehéz, szívesen válaszolt feltett kérdéseimre.

Tanár Úr! Arra kérem, indítsuk ezt a beszélgetést - visszaemlékezést - 1976-tal. Azért ekkortól, mert én 1976-ban ismertem meg Önt, mint az akkori 3. számú általános iskola - ma Deák Ferenc - igazgatóját. Az atomerőmű építésére Paksra vezényelt honvédségi alakulatnál sok olyan katona volt, akik nem végezték el a nyolc általánost. Ezeket a fiúkat az Ön iskolájának pedagógusai tanították és vizsgáltatták rendszeresen. Arra kérem próbálja feleleveníteni ezt az időszakot.

- Szívesen emlékszem erre az időszakra. Az 1975-ben Paksra települt honvédségi erőknél szolgálatot teljesítő Weisz Zoltán és Kemény Zsigmond őrnagyok kerestek fel: iskolánk vállalja el a katonák tanítását. Én rögtön a tantestület elé terjesztettem az óhajt, és a kollégáim azt mondták: szívesen foglalkoznak a katonákkal.

Nem lepte meg Önöket ez a kérdés, hiszen nem szokványos dolog volt a hadseregen belüli általános iskolai oktatás?

- Nem, de hogy mondjam? Mondjam úgy, ahogyan gondolom? Abban az időben semmi sem lepte meg az embert. Ez volt a dolgunk, ez felvetődött, ezt kellett csinálni. Majd a két tiszt elvitt a laktanya parancsnokához, Káldy Zsigmond alezredeshez. Ő már csak annyit csinált, hogy vállon veregetett, és "ugye fog ez menni" megjegyzéssel meg is beszéltük a feladatot.

Fel sem merült, hogy nem vállalják?

- Á, nem, nem. A kolléganők egy kicsit vonakodtak, pláne a gyermekes anyák, mert azt tudni kell, hogy a tanítás kora délutántól késő estig tartott. Éppen akkor kezdett az atomerőmű építése miatt felfejlődni iskolánk, szinte félévenként egy-egy új csoportot kellett indítani vagy napközis csoportot beállítani. Nevelők is jöttek, tehát volt kikkel számolnom. Ráadásul két évvel előtte fejeződött be az iskolánk bővítése. Akkor pillanatnyilag Pakson az volt a legmodernebb iskola.

Én nagyon szerettem azzal a gárdával tanítani. Engem mindig bántott, mikor a feletteseim számon kérték, hogy miért nem ellenőrzöm többet a kollégáimat és miért nem nézek jobban a körmükre.

Megbízta a kollégáimban, hiszen éppen olyan oklevéllel rendelkeztek, mint én, sőt volt aki még külön oklevéllel is. Az óralátogatásokat is egy nagyon nehézkes dolognak tartottam. Bár volt olyan igazgató kollégám, aki húzta a strigulákat és arra törekedett, hogy egy évben meglegyen neki a 72 óralátogatása.

Természetesen, volt akiről tudtam: gyenge nevelő, de hát van gyenge suszter és orvos is.

1976-ban még Ön az igazgató, ám a következő évben már leváltják. Mi volt ennek az oka?

- Az akkori közvetlen főnököm, a nagyközségi tanács elnöke, volt kollégám, akire többen úgy néztünk mint renegátra, aki képes volt otthagyni az iskolát azért, hogy elmenjen tanácselnöknek. Sok ellentét halmozódott fel köztünk, de csak attól kezdve, hogy tanácselnök lett.

A honvédségi dolgozók általános iskolájának a megszervezése is úgy ment, hogy én öneki azt nem jelentettem be, nem kértem tőle engedélyt. Egyszer cseng a telefon, és megkérdi: "mit partizánkodsz ott a katonaságnál? Mit akarsz te ott csinálni?"

Mondom neki: ne haragudj, nem tudtam, hogy ezt is be kell jelenteni és engedélyt kérni a nagyközségi tanács elnökétől. - Ilyen apró-cseprő kérdések felvetésével lehetett felőrlöni valakinek idegeit.

Még egy jellemző kicsinyesség: abban az időben minden második szombat volt szabad, és az 1-es és a 2-es iskola az "A"-héten szünetelt, a mi iskolánk a "B"-héten. Na, de miért? Azért mert a konzervgyári szülők így óhajtották, hiszen a mi iskolánk tanulóinak a fele konzervgyári szülők gyermeke volt. Azt mondta a tanácselnök: mi ez a különködés? Mondom: rendeld el, hogy mi is az "A"-héten legyünk szabadok.

Mire ő: írásba nem adom, de vedd tudomásul, hogy ezt megkövetelem tőled, hogy nálatok is akkor legyen szabad szombat, amikor a többi iskolában.

1976. tavaszán az iskolai év befejezése előtt jelentkeztek a szívritmus zavaraim. Ezek a zavarok szinte azzal párhuzamosan jöttek, ahogyan a tanácselnök viselkedett velem szemben. Egyre gyakrabban, egyre sűrűbben jelentkeztek ezek a panaszok, majd mentő vitt el a kórházba.

Akkor került felszínre egy "titkos" dolog! Nem tudom, olvasta-e az idei szeptember 9-i Népszabadságot? Ebben emlékeznek meg arról, hogy dr. Hanák Tibor 65 éves. Ez a Hanák Tibor filozófus az öcsém (a SZER bécsi tudósítója), aki most már kettő és fél éve kómában fekszik Bécsben. Kint voltam nála, fülébe súgtam: öcsikém, én vagyok itt, az Ottó! A felesége mondta: mintha megrebbent volna a szeme.

Erre a dologra 1963-64. tájékán jött rá a magyar kémelhárítás. Megjelent egy magasrangú tiszt, volt vele egy fullajtár is. Kérdezték, hogy én vagyok-e a Hanák Tibornak a testvére? Mondtam, hogy igen. Ezután kérték a leveleit, én meg odaadtam, mert nem volt abban titok. Egyébként egyszer bontották föl az öcsém levelét, különben soha.

Ez a tiszt negyedévenként- félévenként meglátogatott, hol a lakásomon, hol az iskolában. Egy nagy fekete autóval jött, s ilyenkor a tantestület tagjai mind eltűntek a közelemből. Ez a dolog 5-6 év után jutott a helyi nagyságok tudomására.

1976. karácsonya előtt behívtak a tanácselnöki hivatalba, ahol jelen volt a községi párttitkár és a tanács egyik osztályvezetője. Kínos helyzet volt, a párttitkár végül a tanácselnököt szólította fel, hogy mondja ő a mondandót. A lényeg a következő volt: ők látják, hogy engem nagyon leterhel az, hogy Németkéről kell bejárnom, az egészségi állapotom is romlik. Nem akarják, hogy baj legyen, mit szólnék, ha az igazgatói cím és fizetés meghagyásával felmentenének? Gondolkozzak el, adnak 30 nap haladékot a döntéshez.

Eltelt a 30 nap, újra találkoztunk, és akkor az említett osztályvezető nagy sunyin feltette a kérdést: nem gondoltál még sose Ottókám arra, hogy valami nyugati kapcsolataid befolyásolják a felső szerveknek az irántad való viszonyát?

Mondtam, hogy nem, és hozzátettem: egyszer állami megbízásból, állami pénzen voltam külföldön azért, hogy az öcsémet haza hívjam Magyarországra, villát kap a Rózsadombon, csak vállalja el az egyetemen a katedrát.

Végül csak kiderült a menesztésem igazi oka, a tanácselnök elkészítette a minősítésemet, ám abban írt egy pár olyan dolgot, amelyik nem engem, hanem őt magát minősítette. Közben megtudtam, hogy Németkéren egy új napközis csoportot indítanak, és kértem magam ide. Így 1977. augusztus 15-el hazajöttem Németkére.

Közben folyt az atomerőmű építése. Hogyan emlékszik Ön erre az induló nagyberuházásra?

- Rögtön hozzáteszem: mi nagy krónikásai voltunk ennek az időszaknak. A járási ifjúsági házban volt egy úttörőkből álló helytörténeti, majd ahogyan atomerőmű-történeti brigádom. Ők minden olyan újságcikket, amely az atomerőművel foglalkozott, kivágták és gyűjtötték. Örületes nagy anyagunk volt, de úgy tudom ez el is tűnt, talán Horányi Gyurka meg tudná mondani mi lett vele.

A gyerekek nagy lelkesedéssel gyűjtötték az anyagot, és amikor Havasi Ferenc rakta le az alapkövet, akkor mi is kinn voltunk. Mondtam a gyerekeknek: az első napi levelezőlapot mindenki szerezz be magának, mert ez történelmi emlék.

Igaz, hogy magyar-történelem-pedagógia szakos tanár vagyok, de azért konyítottam ahhoz, hogy mit jelent az atomerőmű, és erről beszélgettünk a gyerekekkel, egy kicsit előbbre néztünk, hogy milyen lesz a jövő század, vagy ezred. Mit jelent ebben ez a létesítmény, és Paksnak és környékének szinte megtiszteltetésül kell vennie, hogy itt épül az ország első atomerőműve. Mi nem beszélünk a félelmekről, nem is gondoltunk arra, hogy baleset is lehet egy ilyen erőműben.

A gyerekek hosszú időn keresztül különböző fogalmazásokat is írtak arról, hogyan képzelik el a jövőt, benne az atomerőművel.

Az iskolánk úttörőcsapata és a nagyberuházás írásos szerződést kötött, majd minden hónapban egy raj ment ki látogatóba, így végigkísérték az építkezést. Egy úgynevezett

forgó rendszerben mindenki eljutott az építkezésre évente minimum kétszer.

Nagyon tanulságosak és érdekesek voltak ezek a látogatások. Egy-egy látogatás után mindig megkérdeztem a gyerekeket, milyen élményeket szereztek. Áradt a büszkeség belőlük, büszkén említették például, hogy beálltak a "dombelhárítók" közé. Ugyanis a katonák dombelhárítóknak titulálták magukat, és ők adtak lapátokat a gyerekeink kezébe.

Kanyarodjunk vissza 1977 nyarához: Önt leváltják az igazgatói székéből és Németkérre kerül egy napközis csoport élére. Hogyan éli meg ezt a változást, hogyan dolgozza fel önmagában?

- Nagyon nehéz volt a váltás, úgy éreztem magam, mint az istállózásra fogott versenyló. Egy évig érlelődött bennem jövőképem kialakítása, egyre jobban féltem attól, hogy elszürkülök, s csak az anyadisznó fog érdekelni. Erről a holtpontról a helytörténet lendített ki, létrehoztam az öregek helytörténeti klubját, azzal a titkos szándékkal, hogy anyagot gyűjtssek egy jövőbeni németkéri monográfiához. A fiam volt a művelődési ház igazgatója, ott kaptunk helyet, ott gyűltek össze a helyi sváb öregek, ott elevenedtek fel az 1947 előtti sváb történetek.

Első dolgom volt, hogy megszereztem Schilling Rogér: Dunakömlőd és Németkér településtörténete című kötetét, melyet 1933-ban adtak ki.

Ebből a történeti munkából megtudtam, hog Németkér 1785-ben települt újjá. Tehát a 200 éves évfordulóig még van hét évünk.

Sok monográfiát átnéztem, de borzasztóak voltak, annyira tudományosak, annyira okoskodók, annyi latin szöveg bennük, hogy úgy döntöttem: egy ilyen stílusú könyvet Németkéren nem sok ember olvasna el, ezért a falunak egy népszerűbb dolgot kell írni. Olyan könyvet, melyben minden lényeges dolog benne van, de érthető és olvasmányos stílusban.

Ma is állítom, hogy azt a típusú monográfiát, amilyent én írtam, be tudja fogadni egy falu és hasonlókat kellene minden faluban megírtni.

Az öregek elkezdtek mesélni a múltjukról, majd apránként hozták a tárgyi és írott emlékeket, egy régi imakönyvet, egy régi levelet. Így került hozzám pl. a volt iparos testületnek a jegyzőkönyve (1925-1946), bába-naplók, obsitoslevél, stb.

A 80-as évek elejére már kialakult bennem a monográfia váza, majd sok-sok levéltári kutatás után összeállt a monográfia anyaga is.

Meglepetés ért, mikor a kiadás előtt kiderült: a munkát politikai szempontból is lektorálni kell. Így került az anyag a párttörténeti intézet nemzetiségekkel foglalkozó osztályára. Sajnos, 40 oldalt újra kellett írnom, az 1918-19-es időszakkal, és az 1946-47-es évekkal foglalkozó oldalakat. (kitelepítés)

Végül az újratelepítés 200 éves évfordulójára mégis csak megjelent a monográfia. Ekkor ez egy, három napos ünnepségsorozat zajlott le a faluban, melyre Németországból, s még Amerikából is hazajöttek a kitelepítettek, ill. kivándoroltak.

Nagyon jó érzéssel tettem le az elkészült könyvet, de már a harmadik nap éreztem: hiányzik valami belőle. Sok-sok töprengés után megéreztem: a könyvből kimaradt a falu lelke...

(folytatjuk)

Válasz Hanák Ottónak

Hanák Ottó személyemet érintő kijelentéseire a következőket kívánom leírni.

Azt hiszem, hogy a "renegát" titulusra nem szolgáltam rá eddigi munkásságom során. Ennek volt kollégáim, beosztottaim a megmondhatója, Hanák Ottót leszámítva. Renegát... Az idegen szavak szótárában a következőket olvashatjuk: "hittagadó, hitehagyott, áruló, hazáját, övéit, meggyőződését megtagadó, az ellenséghez csatlakozó személy."

Hogy Hanák Ottó ezzel a kifejezéssel illette ama lépésemet, hogy általános iskolai igazgatóból kénytelen-kelletlen (próbáltam volna abban az időben nemet mondani ennek a "fölkérésnek") tanácselnök lettem, minden tekintetben az ő jellemét minősíti.

A kettőnk közötti ellentéteket én másban látom.

Sajnálatos tény volt, hogy ő, mint az akkori III. sz. ált. iskola igazgatója elégtelenül látta el hivatását. Ebéd után rendszeresen hazautazott Németkérre, annak ellenére, hogy ígéretet tett arra, hogy kinevezése után egy éven belül Németkéről Paksra költözik, hiszen egy ilyen öktási intézmény vezetése csak így volt mindannyiunk véleménye szerint elképzelhető. Ezt még tetézte az a tény, hogy az előbbieket folytán semmiféle társadalmi munkát nem végzett Paksra.

Mindezek egyik szomorú "gyümölcsének" tudható be az, hogy 1976-ban többi kollégáival ellentétben ő nem részesült a tanév végén jutalomban. *A kettőnk közti viszony megromlását elsősorban én ebben látom.*

A helyi honvédség kiskatonái részére beindított általános iskoláknak szervezése a területi illetékes iskolák igazgatóinak hatáskörébe tartozott. Ezügyben én mindössze azt kifogásoltam, hogy ezirányú döntését egyáltalán nem közölte velem többi kollégáival ellentétben.

A szabad szombat megválasztása adott településen az azonos oktatási intézményekben egységesnek kellett lennie. Ezt felsőbb, illetékes szervek rendelték el, így erről sem én tehettem.

Hanák Ottó státuszának fölmentéséről az akkori művelődési osztály volt hivatott dönteni. Az én szerepem ebben mindössze annyi volt, hogy eme osztály döntését érvényesítsem. Tehát ez a döntés sem az én indítványomzásomnak volt köszönhető.

Mindezek ellenére Hanák Ottó iskolai igazgatói pótléka béresítve lett, és a címzetes igazgatói titulusa is megmaradt hivatalosan.

Sajnálatosnak tartom, hogy egy szép, nemes esemény, jelen esetben Hanák Ottó a "Németkéri daloskönyv"-ének megjelenése kapcsán a témához nem illő hamis vádak is elhangoztak a szerzővel készült beszélgetés során.

Oláh Mihály
volt iskolaigazgató
és tanácselnök

KINT ÉS BENT

(Szerkesztőségünk három írást kapott az olvasótábor tagjaitól. Két írás Kós Károly két regényének bemutatásával foglalkozik, mi a harmadik írást közöljük, megköszönve a szerzőknek a Tükörnek küldött kéziratot.)

Élménybeszámoló

A Kós Károly-olvasótábor tevékenységéről nem egyszer hallhatott, olvashatott a hazai érdeklődő közönség. Több éves tevékenységet az idén júliusban megrendezett olvasótábor továbbgazdagította. A tábor tevékenységének megnyitója Marosvásárhelyen történt, július 21-én 18 órakor a Maros Művészegyüttes tánctermeiben. Finna Géza tanár úr a Kós Károly Alapítvány elnöke mondotta el a megnyitó beszédét, a résztvevő tanulók, szülei és az egybegyűlt érdeklődők előtt, kifejezve a reményt, hogy K. K. szellemisége tovább fog élni a 40 táborozó fiatal lelkében, tudatában. Színes, tartalmában gazdag műsorral mutatkoztak be az olvasótábor résztvevői, akik versmondással, népdalcsokorral, pályázati dolgozataik felolvasásával tették emlékezetessé a találkozót.

Másnap a vásárhelyi és az ország más iskoláiból egybegyűlt ifjak Marosvásárhely nevezetességeivel ismerkedtek meg, a Teleki Tékát és a Bólyai Emlékszobát, Sebestyén Mihály főkönyvtáros és egyetemi tanár mutatta be, a város építészeti értékeit, nevezetességeit Keresztes Gyula építész-mérnök ismertette a városnéző séta során a fiatalokkal, külön kiemelve a szecsesziós épületek városkép-meghatározó szerepét. Városnéző sétánk utolsó állomása a Kós Károly építette Közüzemek épületegyüttes volt, ahol meg is ebédeltünk. D. u. Katona Mihály történelemtanár előadását hallgattuk meg, mely után lazításként strandolás következett Joó László jóvoltából.

Másnap reggel utunk Kolozsvárra vezetett, ahol megkoszorúztuk Kós Károly Házsongárdi temetőben levő sírját. A sírnál Kerek Csongor marosvásárhelyi diák mondott emlékbeszédet, kifejezve K. K. szellemiségének felvállalását. "Te voltál, aki úgy tudta elfogadni a sorsot, hogy nem bízta magát a végre... Van, aki folytassa küzdelmedet." Hosszú és fárasztó utunk éjjel két órakor Pakson ért véget, ahol már várt és kiadós vacsorával fogadott házígazdánk, a Gutai házaspár. Első éjszaka az ESZI kollégiumban szállásoltak el. Vasárnap részt vettünk a paksi református lelkész meghívására az istentiszteleten, és egy rövid műsorral leptük meg a templomban összegyűlt híveket. A templomozás után Gutai István végigkalauzolt Paks történeti városrészein, és sétánkat a Makovecz Imre tervezte Szentlélek templomnál fejeztük be, ahol megcsodálhattuk a legmodernebb építészeti megoldásoknak a hagyományos, ősi, magyar formavilággal való ötvözését.

Az ebéd után kivonultunk a város közelében lévő táborhelyünkre, Cseresznyés-pusztára. A telepített erdő közepén fekvő hangulatos színhelyen este 6 órakor a Bartina népi együttes népzene és táncműsora nyitotta meg egyhetes tevékenységünket, végigkalauzolta az összes magyar néprajzi tájegység és mozgásvilágát, Somogytól a Gyimesekig. Az előadás szüneteiben a Magyar Műveltség Szolgálat (MMSZ), Tatár József képviselő kiemelte a magyarság egységének, fennmaradásának és az egymáson segítség fontosságát. A továbbiakban táncház következett, amelybe mindenki bekapcsolódott. Hála a jó hangulatnak, nehéz volt megválni a Bartina együttestől. A dalolás elvonulásuk után is tartott.

Másnap reggeltől megismerhettük a tábor időbeosztását, mely olykor nagyon töménynek és információgazdagnak bizonyult. Délelőttönként előadásokat hallgattunk, amelyeket helyi tanárok tartottak. Dr. Kárpáti Istvánné Illyés Gyula líráját mutatta be, Gyöngyösi Olga Mészöly Miklós életművének a jobb megértéséhez segített hozzá vitára ingerlő előadásával. Gálosi János tanár úr Babits Mihály líráját próbálta közelebb hozni az új nemzedékhez, és a nyelvápolás

feladatait is érzékletesen felvázolta. Patai Péter Garai János és Vörösmarty Mihály életművéről beszélt. Tolnai Lajosról Csergő Vilmosné tartott új összefüggéseket feltáró előadást. Külön élménynek számított a régész Dr. Rosner Gyula előadása a régészetről és aszakma felelősségéről, a kevert etnikumú Kárpát-medencében.

Táborozásunk alatt több író-olvasó találkozóznak lehettünk részesei. Megismerkedhettünk Ordas Iván íróval, aki könyveit is dedikálta: Pákolitz István költővel és a bemutatásra nem szoruló Lázár Ervinnel.

A tábor hangulatának egyik éltetője, a mindvégig jelenlevő Cukor György költő volt, aki esténként betanította az Ihok és Mihok népmese változatát és Gutai Istvánnal együtt citeramuzsikával szórakoztatott. Nem hiányzott az olvasótábor gazdag programjából a kirándulás sem. Meglátogattuk Tolna megye nevezetesebb irodalmi és történelmi emlékhelyeit: a simontornyai várat, Illyés Gyula rácegresi iskoláját és megkoszorúztuk a szülőházat jelző kopjafát. Borjádön megnéztük a Petőfi méhest, ahol állítólag "A négyökrös szekér" c. költeménye született. Sárszentlőrincen az evangélikus templom egyik padjában felleltük a talán általa vésett P. S. kezdőbetűket, megkoszorúztuk a Petőfi emlékházat.

Útunk során kis irodalmi műsorokat rögtönöztünk, Illyés Gyulára és Petőfire emlékeztünk. Nem feledhetjük ki látónivalóink közül az úzdi iskolamúzeumot, mely Renkecz Józsefnek, a lelkes helybéli tanítónak több évtizedes, fáradhatatlan gyűjtő és rendszerező munkáját dícséri.

Szekszárdon Babits Mihály ifjúéveinek színhelyével és szülőházával ismerkedtünk meg, és megtekintettük a városháza udvarán feltárt I. Béla korabeli apátság romjait.

Az olvasótábor önmagunk kölcsönös megismerését is lehetővé tette. A kárpátaljai fiatalok szavalóműsorral mutatkoztak be, köztük nem egy igazi színésztehetség.

A galántaiak (Szlovákia) rögtönzött bemutatkozása meglepően szellemesnek és hangulat-keltőnek bizonyult. A paksi diákköltőkkel való találkozáson a táborozók megegyszer rövid bemutatkozó szavalóműsort adtak elő. Meg kell említenünk Ferenczi Gyöngyi többszörös fellépését, aki kimagasló színvonalon mutatta be Kányádi Sándornak "Fekete Piros" versét és a "Kőműves Kelemenné" balladát. Minden kiemelkedő rendezvényen jelen volt a paksi televízió fáradhatatlan kétszemélyes stábja: Nagy Zoltán és Lacika. Az utolsó estét Hornok László lemezlovas profi zenei szolgáltatása tette emlékezetessé. Az olvasótábor osztatlan elismerést aratott az 55-résztvevő közt. Mindnyájan reméljük, hogy nem marad folytatás nélkül ez a szép és élménygazdag tevékenység.

Köszönettel tartozunk a szervezőknek, a sok adományért, a fáradhatatlan szervezésért, kiszolgálásért és kifogástalan körülményekért.

Marosvásárhely, 1994. augusztus 2.

Csapó Erika Dézs
Hota Zoltán M-vásárhely
Reksán Rezső M-vásárhely
Táborozó tanulók

TARTALOMJEGYZÉK

Pákolitz István: <i>Karácsony</i>	3
Pákolitz István: <i>Betlehem</i>	4
Miszlai Gyula: <i>A szeretet három arca</i>	6
Acsádi Rozália: <i>Vihar támad</i>	8
László-Kovács Gyula: <i>Jézus arcára ült fájdalom</i>	8
Kaszás Zoltán: <i>A létezés fénye</i>	9
Szarka József: <i>Ha elhagysz</i>	10
Szarka József: <i>Szívfalak közt</i>	11
Decsi-Kiss Dorka: <i>Kőszikla</i>	12
<i>Inotai Imrére emlékezünk</i>	13
Balogh Ernő: <i>Második tíz-tizenöt év</i>	17
Deák Éva: <i>Elítélt neve...</i>	23
<i>Paksi amatőr alkotók kiállításáról</i>	30
Beregnyei Miklós: <i>Aki megérezte a falu lelkét</i>	38
Oláh Mihály: <i>Válasz Hanák Ottónak</i>	41
<i>Kint és bent - élménybeszámoló</i>	42
<i>V. IRA rajzai</i>	3; 5; 8; 9; 10; 11; 12; 40; 43

PAKSI TÜKÖR
irodalmi,- művészeti és helytörténeti szemle
I. évf. 2. szám
1994. november

Megjelenik negyedévenként

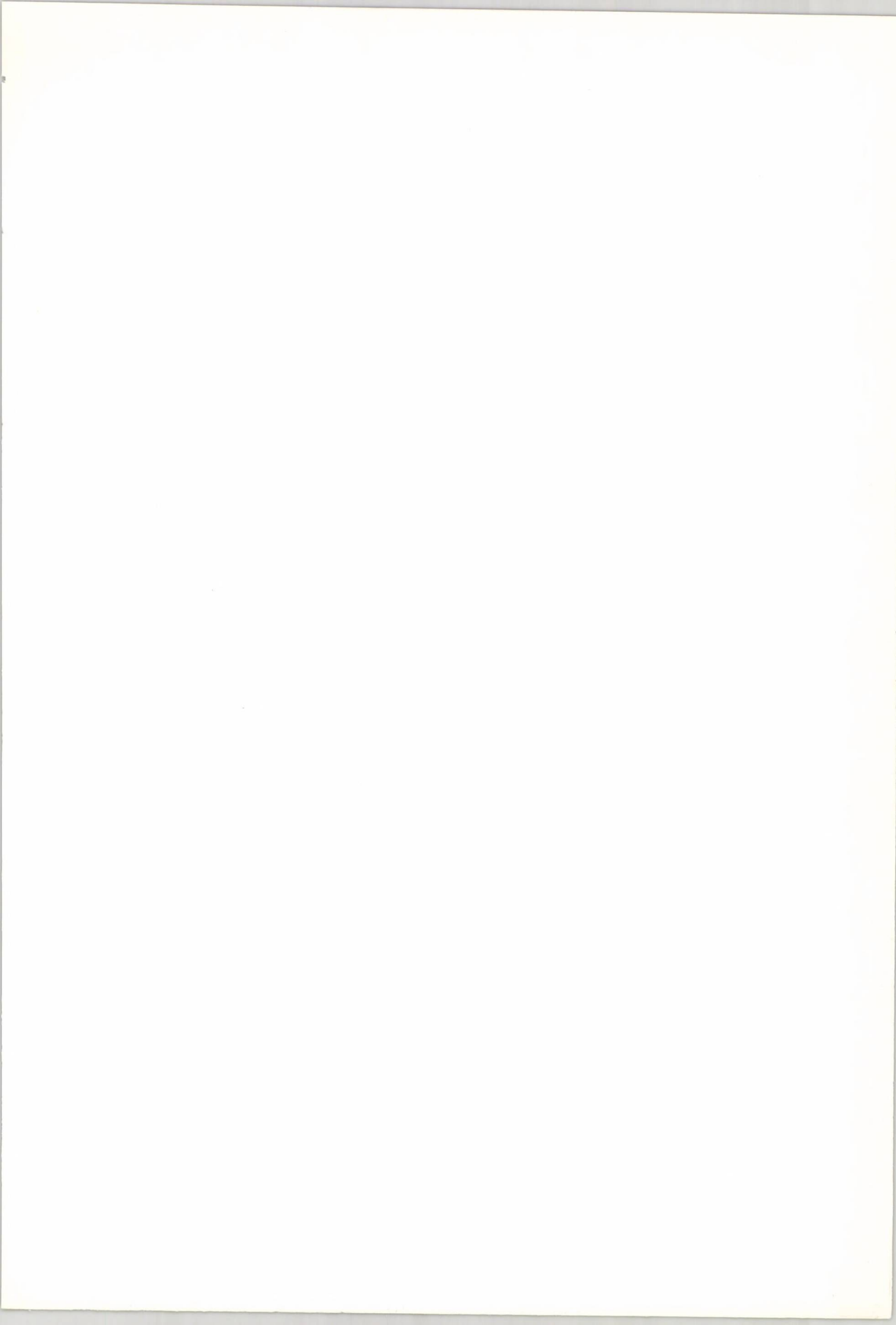
Szerkeszti a szerkesztőbizottság:
Beregnyei Miklós felelős szerkesztő
Herczeg Ágnes olvasó szerkesztő

Rovatvezetők:
Győrffy József művészet
Oláh Zoltán irodalom
Takács Miklós helytörténet

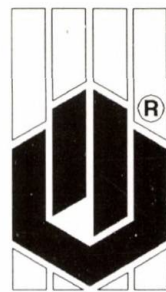
Kiadja a Jámber Pál Társaság
Felelős kiadó: a JPT elnöke
A szerkesztőség címe: Paks, Városi Könyvtár, Villany u. 1.

ISSN: 1218 - 2109

Készült: DC Nyomdaipari Kft., Paks

AHONNAN A HAZAI VILLAMOSENERGIA- TERMELÉS FELE SZÁRMAZIK

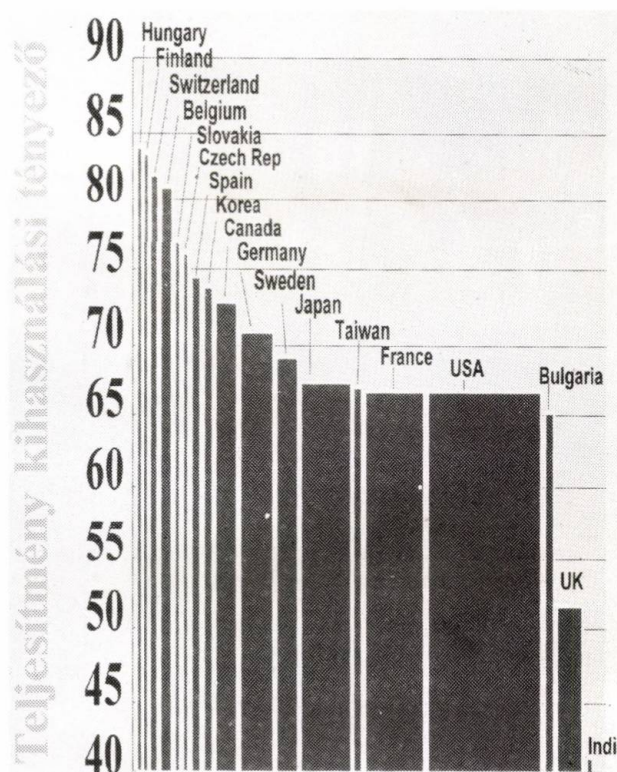
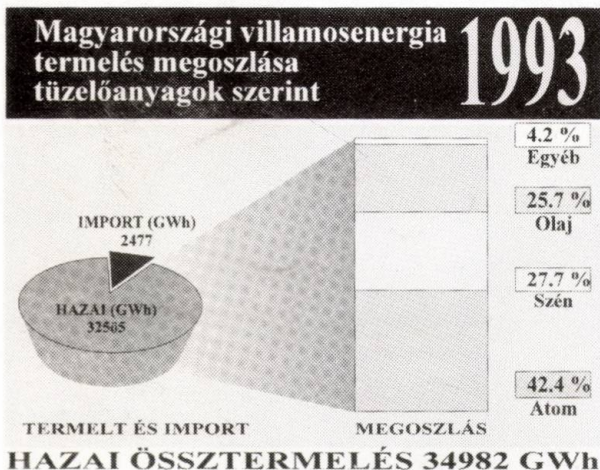
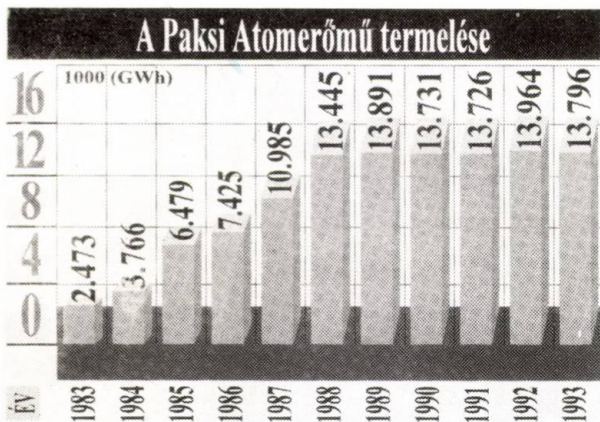
PAKSI ATOMERŐMŰ RT.

A Paksi Atomerőmű első termelőegységét 1982. december 28-án kapcsolták a magyar villamosenergia-hálózatra, amelyet 1987-ig még további három követett. Az erőmű beépített teljesítőképessége 1840 megawatt.

A paksi nukleáris energiatermelő létesítmény alaperőműként üzemel, azaz a szigorú biztonsági előírások korlátai között folyamatosan a lehető legnagyobb kihasználtsággal működtetik.

A nemzetközi szakajtó évente megjeleníti és összehasonlítja a világ energiatermelő atomerőművi egységeit termelési mutatóik szerint, amelyek a paksi blokkokat rendszeresen előkelő helyre sorolják.

Az atomerőmű üzemelési éveire (eddiggi élettartamára) vonatkozó kihasználtsági tényező tekintetében a paksi létesítmény világelső.

A Paksi Atomerőmű Rt. legfontosabb erőforrása a jól képzett, fegyelmezett szakembergárda, amely feladatai lelkiismeretes teljesítésével járul hozzá a folyamatosan kiemelkedő eredményekhez.

*A Paksi Atomerőműben
a villamosenergia fajlagos előállítási költsége
2 forint 10 fillér kilowattóránként,
ami lényegesen alacsonyabb az iparági átlagos előállítási költségnél.*